

§ 1 Meddelande om frågestund

Tjänstgörande ålderspresidenten meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 15 maj kl. 14.00*.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Tjänstgörande ålderspresidenten anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in: prot. 2024/25:45 för tisdagen den 6 maj från finansutskottet, prot. 2024/25:25 för torsdagen den 8 maj från socialförsäkringsutskottet och prot. 2024/25:36 för torsdagen den 8 maj från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:620

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:620 Samhällsmålet i älgförvaltningen

av Isak From (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 22 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 9 maj 2025

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:622 Livsmedelsstrategin 2.0
av Malin Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 22 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 9 maj 2025

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:636

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:636 Statens servicekontor i Bollnäs
av Kristoffer Lindberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 maj 2025.

Skälet till dröjsmålet är att beredning av svaret på interpellationen pågår.

Stockholm den 8 maj 2025

Finansdepartementet

Erik Slottnér (KD)

Enligt uppdrag

Elisabeth Sundin

Ämnesråd

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Utbildningsutskottets betänkande

2024/25:UbU10 Grundläggande om utbildning

Civilutskottets betänkande

2024/25:CU16 Ny strategi för levande och trygga städer

Justitieutskottets betänkande

2024/25:JuU17 Vapenfrågor

*Svar på
interpellationer*

§ 5 Svar på interpellation 2024/25:425 om planer på en ny kabel till Danmark

Anf. 1 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru ålderspresident! Elsa Widding har frågat mig om jag avser att ta några generella initiativ med anledning av att Svenska kraftnät vill bygga en ny kabel till Danmark, om regeringen och jag kan tänka oss att sätta

press på den tyska energipolitiken och hur det i så fall ska gå till samt om jag kan redogöra för skälen till att regeringen inte för samma resonemang för kabeln till Danmark som för kabeln till Tyskland.

Jag vill börja med att besvara den andra frågan, om den tyska energipolitiken. Min regering och jag tar varje givet tillfälle att påpeka att den tyska avsaknaden av indelning i elområden får negativa effekter också för Tysklands grannländer. Regeringsföreträdare har framfört det i samtal med tyska motsvarigheter, och jag har framfört det vid rådsmöten i EU. Det är också synpunkter som mina tjänstemän framför i olika sammanhang där energimarknadsfrågor diskuteras inom EU.

När det gäller uppgraderingen av Konti-Skankabeln till Danmark är det ett projekt som drivs av Affärsverket svenska kraftnät – som i debatterna ofta förkortas SVK. Ansökan om nätkoncession bör i sinom tid hamna på regeringens bord. Regeringen kommer då att fatta beslut gällande om ledningen ska få byggas eller inte, precis som när det gällde Hansa Powerbridge till Tyskland och Aurora Line till Finland. Jag kommer inte att förekomma regeringens prövning genom att resonera om förutsättningarna för denna ledning här.

Anf. 2 ELSA WIDDING (-):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för svaret. Det är jättebra att regeringen vågar vara lite tuffa mot tyskarna vad gäller den nya kabeln till Tyskland. Det är faktiskt rätt förståeligt att man vill ha samma pris i hela landet – även om det påverkar oss negativt.

Jag skulle vilja säga att de prisskillnader vi har mellan norra och södra Sverige i dag inte är bra. Det är snarare rätt obegripligt att regeringen tillåter att exakt samma produkt säljs för helt olika priser i olika delar av landet. Det är dock en helt annan diskussion, så den tar vi inte här i dag. I dag ska vi prata om min oro över att regeringen kan komma att lyssna lite för mycket på Svenska kraftnät när det gäller en ny planerad kabel till Danmark.

SVK:s uppgift är överföring av elektricitet, systemansvar, planering och utveckling av elnät, marknadstjänster och internationellt samarbete på elnätområdet – det vill säga att få överföringarna att funka så bra som möjligt. Såvitt jag kan förstå har Svenska kraftnät inget ansvar för att klimatmålen ska nås, och definitivt inte för att klimatmålen ska nås på europeisk nivå.

Ändå skriver man i ett pressmeddelande att en stark integration mellan Europas elsystem är en förutsättning för att vi ska kunna nå EU:s klimatmål om att öka andelen förnybar elproduktion och minska behovet av fossilbaserad produktion. Jag hoppas verkligen inte att man motiverar denna kabel med att EU ska nå sina klimatmål. Självklart måste SVK hålla sig till sitt uppdrag och inte låna ut sig till klimataktivism. SVK hävdar dessutom att kabeln till Danmark är samhällsekonomiskt positiv. Då kan man fråga sig: Var är underlaget för detta påstående? Att det skulle vara en samlad bedömning duger givetvis inte som svar.

Genom modellsimuleringar vet vi att ett område med rik tillgång på vattenkraft kommer att uppleva högre elpriser och elprisvolatilitet om det integreras med ett område som inte har tillgång till flexibel och billig reglerkraft. Danmark har varken flexibel eller billig reglerkraft, men däremot har man Europas högsta elpriser.

Ökad överföring till ett högrprisland betyder givetvis ökade elpriser för lågprislandet. Det är alltså samhällsekonomiskt negativt – 180 grader fel. Kemiindustrierna anser att Svenska kraftnät borde få en ny instruktion som innebär att man uttryckligen tar hänsyn till svenska intressen och industrins konkurrenskraft – ingenting annat. Jag är verkligen beredd att hålla med.

I dag förefaller det nästan som om Svenska kraftnät snarare ser till europeiska intressen än till svenska. Så glöm det där med EU:s klimatomål – det borde vara överspelat. Varför inte backa klimatomålen och korrigera för det ett antal förvirrade individer och politiker, som tyvärr fick representera Sverige i klimatförhandlingarna, gick med på?

Var inte Sverige koldioxidneutralt redan för tio år sedan, om man ser till upptag från skog och mark? Vi släppte ut 53 miljoner ton koldioxid, samtidigt som skogen och marken tog upp 55, och 53 minus 55 är minus 2. Därtill kan vi lägga all elexport till bland annat Tyskland, som gör att det blir ett ännu större minus.

Att då prata om fossilfrihet – eller ännu värre att Sverige inom ramen för Fit for 55 ska gå med på att ytterligare öka det enorma upptag som vi redan har från skog, och som gjorde oss koldioxidneutrala redan för tio år sedan – är ännu mer världsfrånvänt. Det bygger på en total avsaknad av konsekvensanalys för det egna landet. De partier och politiker som har förhandlat med EU om klimatomålen måste nu synas under lupp, och vi måste ställa oss frågan vems intresse de egentligen företräder.

I Norge är flera partier överens om att landet inte ska förnya kablarna Skagerrak 1 och 2, som förbinder södra Norge och norra Danmark, när de löper ut 2026 och 2027. Jag hoppas att regeringen har samma inställning till den här Danmarkskabeln.

Anf. 3 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru ålderspresident! Vi har en utmaning i Sverige med att vi har ett enormt överskott på elproduktion. Vi producerar bitvis enorma mängder el, men vi har inte tillräckligt med el där det behövs och när det behövs. Vi har inte minst på vintern återkommande effektproblem, och vi har en obalans mellan elnät och produktion.

I norra Sverige finns det, som Elsa Widding är väl medveten om, gott om produktion. Det finns vattenkraft och vindkraft, men det är brist på nät. I södra Sverige finns det ganska bra med nät, men det saknas produktion och baskraft. Det påverkar också hur väl vi nyttjar de nät vi de facto har. Detta gör att vi har slagit rekord i elexport och samtidigt också är i behov av att importera, inte minst vid särskilt utmanande perioder under året.

Det arbete regeringen hittills har gjort med att lägga om den orealistiska energipolitiken som tidigare fördes tar tid. Det tar generationer att vända detta. Det går inte att i ett trollslag återföra de stora mängder baskraft som försvann ur systemet när man i förtid lade ned till exempel flera kärnkraftsreaktorer.

Trots detta har det arbete vi hittills har gjort redan gett effekt. Elpriserna har minskat varje år som den här regeringen har suttit vid makten. Vi hade år 2024 – förra året alltså – de lägsta priserna på fyra år.

När det gäller det som är föremål för själva diskussionen i dag kan vi övergripande konstatera att vi har behov av att kunna exportera vårt överskott, men vi kan inte säga att vi därmed skulle kunna klara oss utan sammankopplingar med övriga systemet, eftersom vi också har effektbrist. Med det sagt vad gäller just den här kopplingen till Danmark kommer jag inte att föregå den prövning som sker enligt den ordning vi har i Sverige.

Anf. 4 ELSA WIDDING (-):

Fru ålderspresident! Det som statsrådet beskriver innebär att vi inte ska bygga mer vindkraft och att vi ska vara väldigt försiktiga med att bygga ut kablar. Det är absolut slutsatsen av vad ministern säger.

Sverige måste varje minut exportera minst 70 procent av kabelns kapacitet, för annars får vi det pris som gäller på andra sidan. Det är när vi lyckas fylla kablarna som vi får ett Sverigepris. Därför kan vi inte bygga fler kablar om vi vill ha ett svenskt pris och inte smittoeffekten från andra länder. Bygger vi fler kablar blir det mer kraft som kan gå ut till ett högre pris, förutsatt att priset är högre på andra sidan.

Jag skulle här vilja ta upp elsektorns utveckling, som leds av två ganska destruktiva mål.

Vi vet alla hur det går med den gröna galenskapen i norr, där verksamheter sanktioneras av aningslösa och lättlurade politiker. Någon klimatkris finns inte, enligt IPCC:s vetenskapliga underlag, men likväl ställer sig denna regering och den förra regeringen först i ledet för att låta finanseliten tjäna storkovan på klimatskrämsel samtidigt som skattebetalarna blir allt fattigare och pensionspengarna går upp i rök.

Jag hoppas att statsrådet förstår varför jag tar upp det här. Det första målet handlar alltså om vanföreställningen att Sverige, som står för en tusendel av världens utsläpp och dessutom har sänkt sina utsläpp med 69 procent sedan 1970, ska kunna påverka klimatet och den globala temperaturen i någon riktning genom ytterligare utsläppsminskningar samtidigt som Kina gasar på och inte kommer att sänka sina utsläpp förrän efter 2050. Vi vet även att USA struntar i Parisöverenskommelsen. Europa står alltså snart ensamt med sin klimathysteri, vilket får katastrofala konsekvenser för den egna befolkningen.

Det andra målet som Sverige har snöat in på handlar om den snabba elektrifieringen av transportsektorn. De här två målen är på intet sätt till gagn för det svenska folket, men om klimatåtgärderna prioriteras högt ligger det nära till hands att argumentera för att länder med god tillgång till förnybara energikällor ska stödja länder med mer begränsad tillgång. Särskilt värdefull i det här sammanhanget är vattenkraften, som vi har fortsatt väldigt gott om.

Om stor vikt fästs vid en snabb elektrifiering av transportsektorn ligger det på motsvarande sätt nära till hands att argumentera för mer elproduktion. Elproduktionen stimuleras om elpriserna går upp, så ur det perspektivet är det jättebra att vi får tyska priser i Sverige och inte svenska. Hur ser statsrådet på det här? Är det bra eller dåligt med höga priser i Sverige? Ska vi nå klimatmålen vill vi ha höga priser.

Båda de här målen kan leda till slutsatsen att Sverige bör bygga fler utlandskablar och då särskilt söderut, mot Polen, Tyskland och Danmark, liksom österut, mot Baltikum. Det kanske är så Svenska kraftnät tänker.

Här är det oerhört viktigt att regeringen analyserar konsekvenserna av de höga elpriserna och framför allt av de stora svängningarna i elpriserna.

Anf. 5 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru ålderspresident! Jag vill vara rak: Jag kommer inte att ge mig in i en klimatdebatt här. Jag tror inte att det blir konstruktivt.

Vår grundhållning är att det går att kombinera kapade utsläpp med ökad konkurrenskraft, mer ekonomisk tillväxt och fler arbetstillfällen om man gör det på rätt sätt. Där tror jag att det är positivt att hålla fast vid de övergripande, tydliga målen och sedan verka i EU för mindre av det som kallas micromanagement, det vill säga mindre och väldigt hårt detaljstyrda delmål. Det viktiga är att länderna är på rätt väg långsiktigt.

Vad är botemedlet mot den eländiga situation vi har nu? Vi har stora skillnader i pris beroende på var i landet man bor. Det är inte fiktivt utan har bland annat att göra med väldigt reella flaskhalsar. Vi är dock tydliga med att vi vill gå över till ett elprisområde; vi vill att det ska kunna vara ett enda elpris i Sverige, oavsett var man bor. Det bygger dock på att vi faktiskt bygger effektivare och bättre kablar. Men framför allt behöver det som går i kablarna komma från mer baskraft i systemet, helt enkelt.

Det är också botemedlet mot att vi påverkas så hårt av övriga omvärlden. Det går inte att avskärma sig och klippa alla kablar till alla andra länder. Det skulle i teorin vara svårt att göra det om man har effektbrist, vilket jag vet att Elsa Widding är mycket medveten om att vi har. Receptet för ett mer självständigt elsystem där vi inte blir lika påverkade av andra är alltså mer baskraft.

Mer baskraft går dock inte att få loss i ett trollslag. Vi har beslutat om närmare 70 åtgärder som på kort sikt förbättrar situationen, men det finns ingen enkel quickfix på problemet att vi har brist på el vissa timmar och dagar på året. Då behöver vi också kunna importera.

Det andra sättet att förbättra läget, utöver att vi tar eget ansvar, är att vi förmår andra länder att ta ansvar. Därför är jag väldigt glad att det under det svenska EU-ordförandeskapet bildades en kärnkraftsallians. Nu ingår 16 av 27 medlemsländer inom Europeiska unionen som aktiva medlemmar av kärnkraftsalliansen, och flera som håller sig neutrala ser ändå väldigt positivt på att andra länder bygger kärnkraft, då de ser att det är bra för systemet som helhet. Det är det vi kommer att fortsätta trycka på.

Jag är glad över att flera av de stora industriprojekten fortsätter att pågå i hela Sverige, det vill säga inte bara i norra Sverige. Det gäller inte minst i Skåne, där jag var i förra veckan. Jag var i Malmö, Kristianstad och Karlskrona och invigde flera stora och viktiga satsningar inte minst för ett bättre och mer robust energisystem. Återköpet av Öresundsverket är ett konkret exempel på resultatet av regeringens arbete, och mer lär det bli framåt.

Anf. 6 ELSA WIDDING (-):

Fru ålderspresident! Det låter jättebra, statsrådet! Då räknar vi kallt med att det inte blir några nya kablar.

Det är också jättebra att öppna Öresundsverket, och det vore självklart ännu bättre om man kunde öppna även Stenungsund. De svenska hushållens stora elberoende innebär nämligen att priset självklart måste vara lågt för att vi ska undvika ekonomiska, sociala och hälsorelaterade problem.

Statsrådet talar sig väldigt varm för EU, men jag anser inte att EU:s ledare riktigt förstår eller bryr sig om vår situation och vårt stora elbehov i Sverige. Jag vet att jag pratar mycket om det här med klimatet, men genom en lång rad studier vet vi att tio gånger så många dödas av kyla som av värme i Europa. Man måste förstå att vi faktiskt behöver ha låga elpriser. Varje år dör 220 000 människor i Europa på grund av köld, främst på grund av låga inomhustemperaturer. Det är en anledning till att det är så viktigt att människor har råd att värma upp sina hem – och att *alla* har råd att värma upp sina hem, även de som inte är lika välbeställda.

Vad jag menar är att låga elpriser måste komma först – och långt före de tramsiga klimatmålen, som inte spelar minsta roll för klimatet. Om vi försöker bekämpa klimatförändringar på bekostnad av låga energipriser biter vi oss hårt i svansen, och fler kommer att dö alternativt bli väldigt fattiga. Det går inte att bortse från. Det är hög tid att regeringen förstår kopplingen och verkligen tar ansvar.

Ni gör väldigt mycket bra i dag, statsrådet, men det behövs ännu mer. Börja med att ta tydligt avstånd från den agendastyrda Ursula von der Leyen, som försöker rädda klimatet genom förnybart! Det kommer inte att hända.

De svenska elpriserna har varit mycket volatila under det senaste året och utgör ett tydligt hot mot Sveriges position som ledande land för långsiktiga industriinvesteringar.

Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru ålderspresident! Det finns mycket som Elsa Widding och jag inte är överens om, men jag vill börja med att tacka för en interpellation med väldigt raka och konkreta frågor.

Jag har försökt att ge raka svar om hur processen går till när man ska bestämma om en ny kabel till ett land eller om att, som det primärt handlar om här, uppdatera en befintlig kabel mellan två länder till en modern och ny kabel. Jag vill vara tydlig med att jag alltså inte kommer att döma av det här. Det är inte den ordning vi har i Sverige, utan vi får återkomma till det om och när det hamnar på regeringens bord.

Vi är däremot överens om att det är bra att Sverige nu rör sig från en energipolitik som fokuserade väldigt mycket på vad systemet ska bestå av – att det skulle vara så eller så mycket vindkraft, att det inte skulle vara kärnkraft eller att det bara skulle vara kärnkraft – till vad systemet ska leverera. Vad finns systemet till för att tjäna?

Vi kan konstatera att när man inte har fokuserat på detta har det gett oss effektbrist. Det har gett oss elöverskott vissa dagar, men det har inte gett oss tillräckligt med el där och när det behövs. Det har gett oss en berg-ochdalbana av elpriser, och det är väldigt skadligt. Det gör det svårt att investera i ny kraftproduktion, och det gör det svårt för nästan alla företag att veta vilka elpriser de ska räkna på.

Vår strävan är att få ett system som är robust och leveranssäkert och som klarar av att leverera så mycket el som vi vet kommer att efterfrågas framöver. Vi strävar också efter att priserna ska bli stabila. Näringslivet säger att man hellre tar ett lite högre prisläge, om man vet att det ligger stabilt, än att det plötsligt är nere på minus och sedan ibland skjuter uppåt med flera kronor. Det systemet hade Sverige förut.

Det är så det blir när man fokuserar på vad systemet ska leverera i stället för vad det ska bestå av. Mer av sådana åtgärder kommer det att bli framöver. Det ska först och främst tjäna svenska folket och inte några andra intressen.

Tack för debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2024/25:626 om halvledare och deras aktuella risker och sårbarheter

Anf. 8 Förvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru ålderspresident! Markus Selin har frågat mig om jag tänker ta några initiativ med anledning av det som har framförts kring en expansion av ett halvledarbolags verksamhet i Järfälla kommun och, om så är fallet, när det kommer att ske. Markus Selin har även frågat om jag tänker ta fler initiativ för att säkra Sveriges integritet samt tillgång, kunskap och tillverkningsförmåga när det gäller halvledare.

Regeringen ser allvarigt på det säkerhetspolitiska läget och har de senaste åren vidtagit kraftfulla åtgärder för att stärka skyddet för Sveriges säkerhet, exempelvis genom införandet av den lag (2023:560) om granskning av utländska direktinvesteringar som nämns i interpellationen. Lagen gäller dock inte retroaktivt utan tillämpas bara på investeringar som genomförts efter att den trädde i kraft.

Jag konstaterar att tillgången till och skyddet av strategisk teknik, som halvledare hör till, är avgörande både för Sveriges nationella säkerhet och för Sveriges trovärdighet som samarbetspartner på försvarsområdet. Önskad teknikspridning får även konsekvenser för svenska företags tillgång till teknik, deras marknadstillträde samt i förlängningen vår förmåga att försörja Försvarmakten med materiel.

I enlighet med den nationella säkerhetsstrategin utvecklas nu ett nationellt strategiskt ramverk för ekonomisk säkerhet i syfte att säkerställa tillgången till och skyddet av banbrytande teknik samt hantera strategiska beroenden. Regeringen har redan, utöver det uppdrag till Försvarets materielverk som nämns i interpellationen, tagit flera initiativ till ytterligare åtgärder. Genom propositionen *Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta* (prop. 2024/25:60) görs bland annat en stor satsning på banbrytande och strategiska tekniker. I propositionen nämns halvledare som ett exempel på detta. Det är angeläget att säkerställa proportionellt skydd av viss forskningsverksamhet, eftersom den kan utgöra en strategisk resurs när det gäller Sveriges ekonomiska välbefinnande och tillväxt.

Vad beträffar den expansion av ett halvledarbolags verksamhet i Järfälla som interpellanten nämnde är det korrekt att kommunen har vänt sig till regeringen med en hemställan. Denna bereds inom Regeringskansliet. Jag kan i övrigt inte uttala mig om det enskilda ärendet.

Sveriges samlade förmåga att säkra tillgång till, kunskap om och tillverkningsförmåga när det gäller halvledare behöver fortsätta att utvecklas. Regeringen och Regeringskansliet arbetar löpande med dessa frågor.

Fru ålderspresident! Jag tackar försvarsministern för en fyllig redogörelse.

Jag tänkte inledningsvis ta mig friheten att göra en så kallad inflygning när det gäller vad vi egentligen talar om här i riksdagen i dag. Halvledare och halvledarkomponenter är fullständigt vitala i modern elektronikutveckling. Vi talar om transistorer, dioder, integrerade kretsar och andra komponenter. Det här är komponenter som kan användas till exempelvis moderna mobiltelefoner och ganska harmlösa och roliga effekter som att grafiken följer med när jag vänder och vrider på min telefon. Med lite fantasi och smarta ingenjörer, som både Sverige och andra länder har, kan man dock även använda dessa halvledarkomponenter till moderna vapen. Det är i grunden detta vi talar om här, fru ålderspresident.

Jag kommer att beröra Kina som land. Jag kommer också att beröra den fabrik i Järfälla kommun som ligger 16 kilometer härifrån. Jag och försvarsministern skulle kunna ta oss dit med en rask promenad under en lång lunch; så pass nära ligger den här frågan mig och min valkrets.

Fru ålderspresident! Jag har skratat med kineser. Jag har jobbat med kineser. Jag har ätit måltider med kineser. Ja – jag har varit i Kina och arbetat. Den nuvarande regimen är en auktoritär regim i en enpartistat. När jag såg bilder på hur Xi Jinping i fredags stod med Vladimir Putin på läktaren och vinkade slog det mig än en gång att det är ett rövarband och despoter vi har att göra med.

Det är egentligen inte folket i Kina jag är ute efter. Jag är ute efter ledningen och styret där, som vill göra alla kineser till agenter och så många företag som möjligt till bidragande i militariseringen av denna totalitära stat.

Jag förstår att försvarsministern inte kan gå in på aktuella ärenden som denna hemställan från Järfälla kommun, som för övrigt styrs av moderater och socialdemokrater. Att det gäller en totalitär enpartistat och dess koppling till toppmodern elektronikutveckling ett stenkast härifrån gör dock den här frågan mycket angelägen. Det är alltså inte ett enskilt fall vi har att ta hand om, fru ålderspresident, utan det handlar om större principer på ett generellt plan.

Kina har gått åt fel håll. Ryssland har mycket länge varit på väg åt alldeles fel håll. Jag skulle gärna vilja höra försvarsministern säga något mer om en tänkbar palett gällande hur vi skulle kunna agera, utan att exakt tala om denna hemställan.

Jag skulle kunna inleda med att fresta försvarsministern att uppdatera vissa strategier. Här i riksdagen fattade vi beslut om en Kinaskrivelse. Den är från 2019 och börjar nu alltså få många år på nacken. I samband med detta utvecklade Socialdemokraterna i regeringsställning ett kompetenscentrum angående Kina. Det finns mer som en regering skulle kunna göra. Man skulle kunna stötta, bidra med dialog och hjälpa företag och kommuner i den här frågan.

Fru ålderspresident! Jag tackar Markus Selin för frågan.

Jag håller helt med Markus Selin om hur centrala halvledare är för produktionen av olika typer av plattformar och system, inte minst inom för-

svarsområdet. Jag kommer att återkomma till detta senare under interpellationsdebatten.

Låt mig också ta diskussionen med koppling till Kina och de beroenden som föreligger. Markus Selin vet att både Must, FRA och Säkerhetspolisen i sina årsrapporter har pekat ut att det framför allt är tre länder som bedriver underrättelseinhämtning mot Sverige och som kan hota Sveriges ekonomiska, politiska eller militära säkerhet. Det handlar framför allt om Ryssland, men det handlar också om Kina och Iran.

Jag kan bara konstatera att Kinas totalitära utveckling, geopolitiska ambitioner och strävan efter att omforma den regelbaserade världsordningen innebär ett hot mot Sveriges nationella säkerhet. Vi ska naturligtvis ändå upprätthålla en dialog och handel med Kina och samarbeta på områden där det är lämpligt och förenligt med vår nationella säkerhet. Sådana saker kräver noggranna överväganden.

Den mest centrala av de åtgärder som har vidtagits på det här området är lagstiftningen om granskning av utländska direktinvesteringar. Den är förhållandevis ny; den har ett år på nacken. Denna lagstiftning träffar relativt brett och tar sikte både på nya investeringar och på nya etableringar av skyddsvärd verksamhet.

Alla EU-länder behöver ju ha sådan lagstiftning på plats, och man måste också ha det som heter point of contact gentemot EU-systemet. I en internationell jämförelse är vår lagstiftning i det avseendet relativt ambitiös. Det är bra, för vi har naturligtvis väldigt mycket skyddsvärd verksamhet i Sverige. Vi har omfattande forskning och utveckling, avancerad produktion och framstående företag. Det finns alltså skäl för oss att hantera detta med ett stort intentionsdjup. Det är Inspektionen för strategiska produkter, ISP, som genomför dessa granskningar. Lagstiftningen har varit i kraft i ett år, och det har hittills kommit in 1 600 anmälningar till ISP.

Senast i höstas förstärkte vi denna verksamhet genom att tillföra nya medel om 4 miljoner till FOI. FOI har god kompetens när det gäller olika spetsteknologier, och man har också bra insikter när det gäller geoekonomiska och geopolitiska förändringar och skydd av den regelbaserade världsordningen. FOI har fått ett speciellt ansvar för några viktiga områden. Det handlar om att följa med i teknikutvecklingen, som är svårreglerad eftersom den går så snabbt, och att titta på försörjningssäkerhet och innovation inom området banbrytande teknologier.

Med allt detta sagt: Hur ligger vi då till i en internationell jämförelse? Sverige har spurtat. In på tidigt 90-tal hade vi sådan här lagstiftning, men sedan togs den bort. Nu har vi fått ny lagstiftning på plats, och den ska ses i kombination med att vi sedan 2018 har en ny säkerhetsskyddslag, vilken kammaren fattade beslut om i bred politisk enighet, och en ny säkerhetsförordning. Vi ser också över produkter med dubbla användningsområden. Här sker skärpningar på produktlistan, och det kommer en ny lista den 1 oktober i år. Det vidtas alltså ett antal åtgärder för att skydda säkerhetskänslig och samhällsviktig verksamhet på detta område.

Anf. 11 MARKUS SELIN (S):

Fru ålderspresident! Försvarsministern tar upp många kloka aspekter, och jag håller med om mycket. Även försvarsministerns inledande anförande innehöll en viktig aspekt: att oönskad teknikspridning får konsekvenser för svenska företag. Det handlar ju inte bara om den säkerhets-

politiska aspekten, men låt mig understryka att jag instämmer. Försvarsministern tog även upp ISP och noggranna överväganden.

Låt mig betona ett par saker.

Först och främst: Sverige är en exportberoende, öppen ekonomi, och jag instämmer med försvarsministern i att vi ska värna fri och öppen handel, fri näringsverksamhet och liknande. Men som lyssnarna har förstått har vi tangerat, ja, kanske gått över, en gräns när det gäller rikets säkerhet och säkerheten för samlade demokratier.

Det finns ett enkelt botemedel, nämligen högteknologisk utveckling och produktion i Sverige. Detta tänker jag stå upp för och värna. Jag vill göra reklam för ingenjörsyrket så att fler kvinnor och män väljer det, för ett sätt att på sikt råda bot på dessa problem är att vi får en stark och tillförlitlig egen utveckling på detta område.

Jag återkommer till det specifika fallet i min valkrets, Järfälla kommun. Som försvarsministern har belyst har Sverige en lagstiftning sedan 2023, men den omfattar inte verksamhet före det. Som det ser ut kommer den aktuella, och redan stora, fabriken att fördubbla sin verksamhet, och jag oroar mig för kunskapsöverföringen. Jag utgår från att den kunskap som finns i Järfällafabriken hamnar i det totalitära Kina. Jag har tagit del av de skickliga ingenjörernas hundratals patent, och det handlar om immaterialrätt och mycket vassa, smarta idéer. Men jag utgår som sagt från att dessa idéer och denna klokskap tyvärr hamnar i modern vapenproduktion i det totalitära Kina.

Vi socialdemokrater är beredda att stötta. Vi vet att lagstiftning måste ses över löpande och revideras. Det var Socialdemokraterna som i regeringsställning sjösatte de första utredningarna om liknande lagstiftning och lämnade de lagrådsremisser som sedan blev lagstiftning den 1 december 2023, och det är viktigt.

Vi kan fantisera om fler rakt-på-åtgärder: inköp, uppköp eller, vilket kanske låter brutalt, expropriering. Aktieandelar, golden share, är också en möjlighet för att få insyn i kunskapsöverföringen.

Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru ålderspresident! Jag ska inte plocka billiga poäng i den viktiga frågan om halvledare, men låt mig påminna Markus Selin om att den förra regeringens arbete inför granskningslagstiftningens införande byggde på ett tillkännagivande från det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet, i vilket jag satt. Även oppositionen försökte alltså dra sitt strå till stacken. Mycket av lagstiftningen emanerar också från en EU-lagstiftning, och det finns ett starkt EU-samarbete på detta område.

Jag tycker att fler ungdomar ska göra det karriärval Markus Selin valde och utbilda sig till ingenjörer. Jag är själv statsvetare, men när det gäller forskning, innovation och ekonomisk tillväxt behöver fler unga människor välja ingenjörsyrket. Regeringen har därför presenterat en STEM-strategi för att uppmuntra fler människor att ägna sig åt det tekniska och naturvetenskapliga området, för det är en viktig källa också till ekonomiskt välstånd.

Hur kan vi då undvika osunda beroenden av teknologi från andra länder? Det handlar om att främja den utveckling Sverige har inom teknik och innovation. Som Markus Selin vet är Sverige mycket framstående på innovationsområdet; vi brukar rankas topp tre i världen och nummer ett i EU.

Här arbetar vi idogt även med halvledare, och halvledare är också en av de teknologier som EU har identifierat som extra viktig och angelägen.

Vinnova, som har en central funktion för att driva på arbetet med innovation, har granskat hur Sverige ligger till på halvledarområdet, och vi ligger faktiskt ganska bra till. Det finns olika rutiga och randiga skäl till det. Vi har bland annat erfarenhet av ett system med integration av halvledare eftersom vi har produktbolag som är framstående, till exempel Ericsson, Saab och Scania. Vi har också en bred och stark forskningsbas på detta område, och vi är framgångsrika inom några nischer. Vi ligger exempelvis bra till när det gäller högfrekvenselektronik. Vinnova leder också strategiska innovationsprogram på halvledarområdet, och vi etablerar nu en centrumbildning på halvledarområdet. Allt detta gör vi för att konsolidera den verksamhet som sker i Sverige på ett väldigt viktigt område, också för framtida konkurrenskraft. Detta är tillgångar vi har. Jag vågar alltså påstå att det sker en hel del för att stärka vår försörjnings-säkerhet.

Fru ålderspresident! Den andra dimensionen jag vill lyfta fram när det gäller att skydda verksamheten i Sverige är den nationella säkerhetsstrategin. I det tredje kapitlet tas begreppet ekonomisk säkerhet upp. Den förra strategin från 2017 pekade på olika generiska hotbilder, men den nuvarande sätter ljus också på den ekonomiska säkerheten och att det finns en stark korrelation mellan teknikutveckling och att kunna skydda densamma för att säkra Sveriges ekonomiska välbefinnande och konkurrenskraft, vilket är väl värt att beakta. Vi tar också fram ett nytt ramverk, där vi arbetar brett för att aktivt undvika teknickläckage och för att stärka Sveriges ekonomiska välbefinnande och konkurrens också på sikt.

Anf. 13 MARKUS SELIN (S):

Fru ålderspresident! Tack, försvarsministern, för en fyllig replik! Jag instämmer till stora delar och tackar för den.

Avslutningsvis vill jag beröra en sista dimension i allt detta. Jag vill betona vikten av att vi i Sverige och även i EU på allvar växlar upp i utvecklingen av halvledarkomponenter. Som det ser ut nu, fru ålderspresident, är det Taiwan som står för 90 procent av all utveckling och produktion av de mest avancerade halvledarkomponenterna, som visserligen kan användas till moderna leksaker och mobiltelefoner men som även kan användas till vapen.

Jag vill även beröra den potentiella konflikten mellan Taiwan och dess granne i väster, Kina. Jag påstår att inte bara Asien utan hela världsekonomin kommer att få stora problem i händelse av en stegrande konflikt där. Som försvarsministern sa är Sverige på bollen, vilket är bra, och EU är på bollen, vilket är bra.

Avslutningsvis skulle jag vilja veta vad försvarsministern har att säga om det uppdrag till Försvarets materielverk som försvarsministern sjösatte i december och som skulle levereras den 1 maj angående sårbarheter kopplat till just halvledarkomponenter.

Sedan vill jag bara betona att Järfälla, styret i Järfälla och även jag önskar att försvarsministern och regeringen agerar snabbt i ärendet om hemställan till regeringen angående situationen med den halvledarfabrik som vi har i Järfälla kommun.

Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru ålderspresident! Tack, Markus Selin, för en viktig interpellationsdebatt! Jag uppskattar det konstruktiva samtalsklimat vi har.

Jag ska nämna några saker. När det gäller det halvledarbolag som är världsledande och som ligger i Taiwan är den koppling som vi återkommande har sett att säkerhetsutvecklingen i det euroatlantiska området påverkas av händelserna i det indopacifiska området. Vi har tagit fram en speciell strategi för försvarspolitiska aspekter av utvecklingen i den indopacifiska regionen, som jag har besökt återkommande. Inte minst handlar det om handel och teknikutveckling. Det skulle naturligtvis få genomgripande konsekvenser för behovet av halvledare i händelse av att Taiwan utsätts för ett väpnat angrepp.

Den andra frågan gällde det uppdrag till FMV som vi sjösatte och som också har redovisats till Försvarsdepartementet. Det omges tyvärr av sekretess. Det finns skäl till det, men jag kan åtminstone säga några saker som det berör. Jag kan naturligtvis återkomma till försvarsutskottet i en annan miljö om intresse finns.

Det finns några saker som det läggs kraft på i uppdraget. Det kommer till del från EU, att vi är anmodade att göra detta. Man tittar på resiliens och motståndskraft i leveranskedjor; uppdraget berör att tänka igenom leveranskedjorna noggrant på det här området. Det berör också fysisk säkerhet och cybersäkerhet och vilka sårbarheter man har där. Det gäller allt från behovet av perimeterskydd och skalskydd till cybersäkerhet för kritisk infrastruktur. Det berör också tekniksäkerhet och teknickläckage och även de ekonomiska beroenden eller olika typer av utpressningssituationer som man kan hamna i.

Det finns alltså en rad aspekter som lyfts upp i det uppdrag som FMV nu har redovisat till Försvarsdepartementet. Jag kan gärna återkomma i försvarsutskottet, men då bör jag göra det under sekretess, fru ålderspresident.

Återigen: Varmt tack för debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

§ 7 Svar på interpellation 2024/25:618 om Sveriges klimatmål

Anf. 15 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Jytte Guteland har frågat mig om jag anser att det med anledning av Naturvårdsverkets bedömning – att Sverige inte ser ut att klara några av klimatmålen – finns behov av ytterligare klimatpolitiska åtgärder.

Låt mig inleda med att regeringen är fast besluten att Sverige ska nå sitt ESR-åtagande och nå hela vägen ned till nettonollutsläpp senast år 2045. De nationella etappmålen är viktiga kontrollstationer på vägen mot det långsiktiga klimatmålet. Regeringen har också gett Miljömålsberedningen i uppdrag att se över utformningen av de nationella etappmålen så att de bättre överensstämmer med Sveriges åtaganden i EU.

Grunden för regeringens klimatpolitik är att skapa bästa möjliga förutsättningar för hushållens och företagens klimatomställning. För att göra det krävs långsiktiga insatser och investeringar, till exempel i infrastruktur och fossilfri energi.

Naturvårdsverket har redovisat sitt underlag till regeringens klimatredovisning. Underlaget innehåller bland annat uppdaterade scenarier för Sveriges utsläpp och analyser av uppfyllelsen av Sveriges klimatmål. Naturvårdsverket bedömer att regeringens politik under det senaste året har bidragit till att minska utsläppen med 0,5 till 1,5 miljoner ton koldioxid-ekvivalenter inom ESR-sektorn år 2030, framför allt genom förslaget om att höja reduktionsplikten. Nu ser vi att utsläppsprognosen från Naturvårdsverket fortsatt ligger i stort sett i linje med ESR-åtagandet exklusive LULUCF.

Fru ålderspresident! I Naturvårdsverkets underlag framför myndigheten också att mer krävs för att nå våra klimatmål, och det är ett arbete som vi är mitt uppe i just nu.

Bara för några veckor sedan presenterade regeringen sitt förslag till vårändringsbudget. Där kunde jag presentera nya satsningar för att stärka Sveriges klimatomställning. Exempelvis höjer vi Klimatklivets bemyndigande från 4,6 miljarder till 6,5 miljarder kronor, ett beslut som möjliggör nya satsningar på klimatåtgärder i hela Sverige. Vi kommer också att höja skrotningspremien, från 10 000 kronor till 25 000 kronor, för att påskynda elektrifieringen av fordonsflottan.

Naturvårdsverkets underlag visar att utsläppen framöver väntas minska. Som klimat- och miljöminister är jag stolt över att klimatpolitiken börjar visa resultat, samtidigt som arbetet för att nå våra klimatmål fortsätter. Det är ett arbete som kommer att kräva ytterligare åtgärder.

Anf. 16 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Klimatministern och jag stod här och debatterade under den extra insatta klimatpolitiska debatten i fredags, men alla i svenska folket har inte följt den debatten. Därför är det viktigt att upprepa det som händer just nu:

- Transportmålet: F, icke godkänt resultat
- ESR-målet: F, icke godkänt resultat
- LULUCF: F, icke godkänt resultat
- Neutralitet 2045: F, icke godkänt resultat.

Nyligen presenterade Naturvårdsverket sitt årliga underlag till regeringens klimatredovisning. Enligt Naturvårdsverket ser Sverige inte ut att nå något av klimatmålen för 2030, 2040 eller 2045. Klimatpolitiska rådet har visat på samma sak tidigare.

Det långsiktiga klimatmålet är att Sverige inte ska ha några netto-utsläpp av växthusgaser 2045, och det målet nås alltså inte heller med regeringens politik.

På en tidigare fråga vad regeringen avser att göra med anledning av att Sverige inte når sina klimatmål svarade statsrådet: ”Regeringen följer utvecklingen noga och om det visar sig att det finns behov av ytterligare

åtgärder för att uppnå målen så är detta självklart något vi kommer behöva hantera.”

Så har klimatministern uttryckt sig, och därför vill vi socialdemokrater fråga: Vad avser klimatministern att göra när vi nu är i ett klimatkrisläge, inte bara för planeten utan också för regeringens politik? Vi har behov – akuta behov – av nya klimatpolitiska åtgärder. Vad vill regeringen presentera?

Anf. 17 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Tack, ledamoten Guteland, för ännu ett tillfälle att diskutera svensk klimatpolitik!

Jag anser att det är oroväckande med det sätt på vilket Socialdemokraterna polariserar klimatpolitiken ytterligare genom att porträttera det som om det är kraftigt skilda bedömningar som görs av exempelvis den tidigare regeringens klimatpolitik och den nuvarande regeringens klimatpolitik. Den tidigare regeringen fick kritik av Klimatpolitiska rådet för att man inte nådde Sveriges klimatmål och för att man inte levde upp till klimatlagen.

Den tidigare regeringen ökade utsläppen år 2021. Då stod vi inte i kamaren med det här höga tonläget och den här polariserande metoden, utan vi talade långt mer konstruktivt om hur Sveriges klimatpolitik ska utvecklas.

Jag vill först och främst påpeka att jag tycker att det är djupt problematiskt att man fortsätter spä på denna extrema bild trots att Sverige med den här regeringens klimatpolitik har lägst utsläpp i OECD, både per GDP och per capita. Vi är alltså fortfarande bäst i klassen. Jag tycker att det är ganska sorgligt att jag ska behöva stå här och stängas för att få ut den bilden eftersom oppositionen verkar vilja vinna valet på att smutskasta Sveriges klimatambitioner, Sveriges klimatengagemang och Sveriges fantastiska prestation i att ha låga utsläpp.

Hade man i stället varit mer sanningsenlig och velat diskutera hur vi konstruktivt ska utveckla klimatpolitiken hade man kanske kunnat prata om det faktum att Naturvårdsverkets underlag även i år visar att Sverige har ESR-målet inom räckhåll.

Eftersom Jytte Guteland var en av de ledamöter som i Europaparlamentet arbetade fram de här fantastiskt kraftiga klimatlagarna vet hon mycket väl att ESR-målet är ett årligt mål, en årlig bana och en kraftfull del av klimatmålen. Många säger att det även är det svåraste målet att nå av de mål som vi behöver nå eftersom så mycket ligger på transportsektorn, så jag skulle säga att det är positivt att vi har ESR-målet inom räckhåll. Men precis som jag redogjorde för i mitt svar, fru ålderspresident, är det här ett arbete som kommer att kräva ytterligare åtgärder.

Jag hoppas att vi kan ägna resten av den här interpellationsdebatten åt att prata om vad klimatpolitiken bör innehålla och hur vi kan bygga en stabilare grund för svensk klimatpolitik genom att minska polariseringen och sänka tonläget för att diskutera det konkreta innehållet i stället för att ropa ut vem som får F för olika klimatmål, givet att den tidigare rödgröna regeringen också fick F för så oerhört många klimatmål. Detta är en svår fråga.

Prot. 2024/25:113

12 maj

Svar på
interpellationer

Vad är det då som den här regeringen menar att vi bör göra rent politiskt?

En viktig del i detta är ju att när vi träffar industrin, som står för en tredjedel av våra utsläpp, eller transportsektorn, som står för ytterligare en tredjedel av Sveriges territoriella utsläpp, pratar väldigt många om att elektrifieringen kräver att man kan lita på att elen finns där. Hur ska vi då göra för att ge bättre förutsättningar för både havsbaserad och landbaserad vindkraft och kärnkraft i Sverige?

Sverige genom den här regeringen tittar nu på en finansieringsmodell för kärnkraften. Vi arbetar på en omläggning för havsbaserad vindkraft. Staten ska peka ut vilka områden som är lämpliga för att vi sedan ska kunna ha en auktion. Det kanske gör att det arbetet går snabbare och blir mer finansiellt stabilt. Vi upprättar ett stöd för kommunerna så att kommunerna känner att de tjänar pengar och helt enkelt tjänar på att ha landbaserad vindkraft i sin kommun.

Det här är några exempel på det vi gör för att elen ska finnas där så att man vågar ställa om och sluta använda fossila bränslen.

Vi arbetar också kraftigt med infrastrukturpolitiken, med kompetensförsörjningen och med att förenkla tillståndprocesser – frågor som är oerhört viktiga för det här arbetet rent konkret.

Anf. 18 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Tack till statsrådet för den redogörelsen!

Jag har tre svar utifrån det som statsrådet nu tog upp. För det första: Det är inte vi som skäller; det är experterna. För det andra: Vi har en egen politik, och vi är tydliga med den. För det tredje: Vi samarbetar väldigt gärna med er, men ni har valt att samarbeta med Sverigedemokraterna. Det är outgrundligt varför ett liberalt parti väljer att göra det. Vi står upp för liberala demokratiska värderingar, och det gör inte det auktoritära partiet Sverigedemokraterna.

För det första är det alltså inte vi som skäller på regeringen; det är experterna. Klimatpolitiska rådet är bara en av alla de myndigheter som har varit kritiska. Också Naturvårdsverket, IVL, Energimyndigheten och Transportmyndigheten och även miljörelsen brett och forskare brett har sagt att regeringens linje ökar utsläppen och hotar Sveriges trovärdighet. Flera av dessa har också sagt att det är ett trendbrott i svensk klimatpolitik, att man tvärbromsar, att man vänder om – ja, liknelserna är många. Det är alltså inte så som regeringen försöker göra gällande att en ambitiös klimatpolitik ligger fast med nuvarande regering.

På den tiden när Socialdemokraterna styrde hade vi en ambitiös klimatpolitik. Då låg vi i framkant, också globalt. Det räckte inte, men vi var där och hade möjlighet att nå målen till 2030. Med den nuvarande politiken har vi inte det.

För det andra har vi en egen politik. Det verkar vara det nya att klimatministern vill att vi ska styra Sverige. När det gäller vår politik är vi tydliga med att vi visst har en rad åtgärder som gör att vi kan nå 2030-målen. Vår politik spänner också långt utöver det.

Vi har reduktionsplikten; det är ett exempel. Där har vi försökt hitta en balans mellan klimatnytta och pris vid pump. Det är en hållbar lösning som gör att också producenterna får långsiktiga förutsättningar och inte det här

flippfloppandet som nuvarande regering har. Till skillnad från er sänkning och ert jojoåkande upp och ned vill vi ta ansvar både för möjligheten för svenska folket att tanka och framför allt för att klimatpolitiken ska vara möjlig.

Vi har också en större klimatbudget. Den här regeringen har ju minskat budgeten med 31 procent sedan 2022. Vi har riktiga klimatsatsningar där regeringen har tagit bort en rad, inte minst det som möjliggör elektrifiering med miljöbonusar och annat. Regeringen har i praktiken sparat på klimatområdet. Vi har i stället valt att utveckla vår politik under oppositionstiden.

För det tredje skulle vi oerhört gärna samarbeta med er i stället för att ni väljer att samarbeta om klimatpolitiken med Sverigedemokraterna. I den här kammaren har vi vid flera tillfällen räckt ut handen till klimatministern och bett om breda överenskommelser, men vi har fått noll svar på detta. I stället söker klimatministern stöd från den majoritet som man har valt med Sverigedemokraterna som grund, och de attackerar klimatpolitiken.

Men jag vill inte vara grälsjuk. Jag vill självklart att regeringen ska lyckas eftersom det är viktigt för klimatet, så jag ger klimatministern ännu en möjlighet att visa upp vad som skulle kunna vara vägen framåt för att vi ska nå klimatmålen till 2030 och ha möjlighet till klimatneutralitet senast 2045.

Anf. 19 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Ja, det vore väldigt bra om vi kunde diskutera innehålllet i klimatpolitiken och diskutera hur politiken ska utvecklas och ta sig framåt. Men än en gång hör vi hur ledamoten Guteland föredrar att påpeka att jag vill att oppositionen ska redogöra för sin politik och påstå att jag därför inte har någon egen politik.

Faktum är att den här regeringen är ganska tydlig klimatpolitiskt. Vi ser det som helt avgörande för klimatomställningen i Sverige, där vi ska fasa ut fossila bränslen, att det finns någonting att ersätta de fossila bränslena med.

Man kan ansluta sig till Miljöpartiet och det Amanda Lind säger med jämna mellanrum. Sedan tar hon möjligen avstånd från det, men det är det här med nedväxt och att ersättningen för att lyckas nå klimatmål är att svenska industrier och företag ska lägga ned. Men såvida man inte tror på det behöver man ersätta de fossila bränslena med någonting.

Fru ålderspresident! Beroende på vem jag står här i kammaren och debatterar mot hör jag antingen förnybar energi eller fossilfri energi. Det är lite beroende på vilken socialdemokrat som står i talarstolen eftersom det är så otroligt svårt för dem att förhålla sig till frågan om kärnkraft i Sverige. Det är inte minst en sådan sak som skapar instabilitet i vårt klimatpolitiska arbete – att det största partiet i Sveriges riksdag inte vet vad det tycker.

Ytterligare en sådan fråga, fru ålderspresident, är den ledamoten själv lyfte fram nu. Reduktionsplikten var det första hon nämnde som ett konkret klimatpolitiskt verktyg för att nå målen. Men när Socialdemokraterna under ett halvår styrde ensamma i Sverige ville man inte fortsätta på Miljöpartiets klimatpolitik och höja reduktionsplikten, utan då pausade man den. Det var alltså år 2022. Så fort man fick möjligheten från Socialdemokraternas sida pausade man sitt främsta klimatpolitiska verktyg. Och nu

när man sitter i opposition slår man sig för bröstet och menar att man ska höja reduktionsplikten.

Fru ålderspresident! Jag menar att det inte blir särskilt trovärdigt när den som inte klarade av att axla det tunga ansvaret när man satt vid makten plötsligt påstår att man kommer att höja reduktionsplikten och med kraft driva igenom en progressiv bränslepolitik. Jag tycker att det blir ganska svårt att förlita sig på det.

Vi hörde också nyligen att Miljöpartiet och Amanda Lind gick ut med nya krav på kraftigt höjd reduktionsplikt och att bränslepriserna ska öka. Är det politik som Socialdemokraterna delar, eller har man en egen linje? Det fick vi inga svar på i fredags, och jag utgår från att vi inte får några ytterligare svar på det.

Skälet till att jag ställer de här frågorna ganska ofta, fru ålderspresident, är helt enkelt att jag inte får svar på hur man förhåller sig till sin koalitions bränslepolitik. Vi hör ju hur Miljöpartiets språkrör säger sig vara övertygad om att Socialdemokraterna står bakom detta, och då innebär det kraftigt höjda bränslepriser.

Må så vara att detta är hur Socialdemokraterna vill lyckas med klimatomställningen, men så är det inte för den liberala, borgerliga regeringen. Vi väljer att fortsätta stå i framkant globalt, inte minst genom att ha de största klimat- och miljöbudgetarna bortsett från 2022. Det året var det enda året som Sverige hade en klimat- och miljöbudget som var större än Tidöregeringens budgetar, och som kammaren borde vara väl medveten om, fru ålderspresident, var det alltså M-SD-KD-budgeten som styrde Sverige 2022.

Det är helt enkelt falskt att påstå att vi sänker budgetarna kraftigt i jämförelse med den tidigare regeringen. Den enda budget för klimat och miljö, utgiftsområde 20, som någonsin varit större än våra Tidöbudgetar är den M-SD-KD-budget som Socialdemokraterna fick styra med eftersom man inte fick igenom sin egen budget här i kammaren.

Anf. 20 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Jag tackar klimatministern för svaren.

Fortfarande finns det ett mycket större intresse från statsrådet att tala om oppositionen än om den egna politiken. Den här interpellationsdebatten handlar ju om att experter brett, över hela spektrumet, beskriver att regeringen missar alla klimatmål.

Om jag hade varit i statsrådets kläder hade jag varit betydligt mer bekymrad över att myndigheter och Expertsverige säger att man har bromsat klimatpolitiken och missar alla klimatmål än över hur S klarar att hålla samman oppositionspolitik. Men det är ju klassiskt att ägna mer tid åt retoriskt spel än åt innehåll i politiken.

Från vår sida har vi varit tydliga med hur vi vill att exempelvis reduktionsplikten ska se ut. Jag beskrev att den måste vara en balans mellan klimatnytta och hållbara bränslepriser. Det regeringen gör med flippfloppande och en reduktionsplikt som hoppar upp och ned och inte är förutsägbar försätter både svenska folket och klimatet i ett betydligt besvärligare läge.

Om man är tydlig med vilken väg producenterna kan ta och vilka förväntningar man har på en marknad finns det bättre förutsättningar för stabila priser som är långsiktigt hållbara. Det flippfloppande vi ser när det gäller bränslepriserna kommer också att vara rent skadligt för svenska folkets plånböcker.

Tittar vi bredare på klimatpolitiken i stort är det svårt att förstå varifrån klimatministern får sina beräkningar. Kanske är det från samarbetet med Sverigedemokraterna – jag hoppas inte det. Det låter väldigt märkligt när statsrådet själv verkar tro på att den egna klimatbudgeten skulle vara ambitiösare än den som den socialdemokratiskt styrda regeringen hade före regeringsskiftet. Det finns ju ingen annan som säger det.

Anf. 21 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Man får ju inte visa upp rekvisita i talarstolen, men jag kan visa dig tabellerna efter vår debatt, Jytte Guteland, om du inte har kunnat läsa i statsbudgeten och i regeringens underlag hur budgetarna har sett ut. Det är glasklart. Vem som helst som tittar på denna debatt kan också gå in och läsa siffrorna i statsbudgetarna. Det finns ingen socialdemokratisk budget som har vunnit i kammaren och som Socialdemokraterna har styrt på som har varit större på klimat- och miljöområdet än Tidöregeringens klimat- och miljöbudgetar.

Jag förstår genuint om ledamoten själv inte har förstått detta, givet det höga tonläget och den polariserande debatt man för med den här regeringen om klimatpolitiken. Jag förstår att man inte begriper hur det någonsin skulle kunna vara möjligt att våra budgetar är större. De är större därför att vi väljer att bygga ut många av de satsningar som varit framgångsrika och som inte minst mitt parti Liberalerna varit med och plockat fram och drivit på för i det tidigare samarbetet.

Det som fungerar satsar vi stenhårt på. Aldrig någonsin har Klimatklimatet varit så stort som under den här regeringen. Aldrig har Industriklimatet varit så stort som under den här regeringen. Vi plockar fram mycket ny politik som vi implementerar på olika sätt. Vi arbetar väldigt engagerat med att se till att exempelvis tillståndsprocesserna förenklas så att man inte sätter käppar i hjulen för alla de verksamheter runt om i hela vårt avlånga land som nu försöker ställa om och då behöver nya tillstånd. Vi arbetar väldigt engagerat inte bara med kärnkraftsfrågan utan också med vindkraftsfrågan. Vi ger stöd till kommunerna för landbaserad vindkraft och stöd för att bygga om systemet med havsbaserad vindkraft.

Det är alltså väldigt mycket som händer, fru ålderspresident. Jag kommer inte på något sätt att skämmas eller oroas mig över Sveriges taktplan i klimatfrågorna. Vi hade lägst utsläpp per capita 2023 med den här regeringens politik. Vi hade lägst utsläpp per GDP 2023 med den här regeringens politik. Medan mina kollegor vill fasa ut kol, olja och gas bygger vi kärnkraft och vindkraft i Sverige. Det är så man ställer om på riktigt, fru ålderspresident.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2024/25:619 om nationella åtgärder för att stoppa utsläppen av PFAS

Anf. 22 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Jytte Guteland har frågat mig om jag och regeringen avser att vidta nationella åtgärder för att stoppa utsläppen av PFAS i Sverige.

Frågan om att vidta nationella åtgärder för att stoppa utsläppen av PFAS i Sverige har jag nyligen besvarat i en interpellationsdebatt med Joakim Järrebring den 8 april.

Regeringens bedömning är fortsatt att det mest effektiva är att begränsa användningen av PFAS på EU-nivå. Ett nationellt förbud får inte samma genomslagskraft, och det är väldigt svårt att kontrollera den handel som sker på EU-marknaden.

Sverige har tagit täten i arbetet med att fasa ut PFAS i EU. Kemikalieinspektionen har, som Sveriges behöriga myndighet för Reach, tillsammans med myndigheter i fyra andra länder tagit fram ett brett förslag om att förbjuda all resterande användning av PFAS inom EU. Förslaget behandlas nu i Europeiska kemikaliemyndighetens vetenskapliga kommittéer. Nästa steg är att kommissionen lägger fram ett slutligt förslag för medlemsländerna att ta ställning till.

Sammanfattningsvis vill regeringen se ett PFAS-förbud i EU för all användning där det inte har kunnat påvisas att PFAS är nödvändigt för samhället och att alternativ helt saknas. Regeringen fortsätter att jobba aktivt tillsammans med sina EU-kollegor för att så snabbt som möjligt få detta förbud på plats. Samtidigt arbetar vi för att minimera risker och spridning av PFAS som redan finns i vårt samhälle och i vår miljö, allt för att skydda både vår miljö och människors hälsa.

Anf. 23 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Tack till statsrådet för svaret på den här viktiga frågan! Jag vet att vi delar engagemang i frågan. Detta är oerhört angeläget just nu, och det är därför vi socialdemokrater ligger på för att vi ska debattera detta.

Larmrapporterna om PFAS duggar tätt just nu. PFAS är evighetskemikalier. De ackumuleras just nu, varje dag, i naturen. De är väldigt svåraserade. Spridningen av dessa ämnen behöver stoppas.

Jag tror att svenska folket är omedvetet, trots nyliga larmrapporter, om hur många ställen man kan möta PFAS på i sin vardag. PFAS kan finnas både i matförpackningar och i annat som har kontakt med livsmedel. Det finns i kosmetika och i kläder. Det finns i industriprodukter och i byggmaterial. Det finns, och har framför allt funnits, i brandskum, något som ska fasas ut.

Detta är inget lokalt eller ens nationellt problem. Det är ett globalt problem. Vi ser att PFAS-föreningarna ackumuleras i hela världen.

Många människor möter som sagt PFAS i sina dagliga liv. Numera visar forskningsstudier att detta är väldigt allvarligt. Forskare visar på allt fler skador och potentiella sjukdomar som människor riskerar att möta tidigt på grund av ackumulerandet. Det finns exempel här hemma som förfärrar. I Blekinge finns ett aktuellt och sorgligt exempel, nämligen att människor har fått i sig PFAS genom vatten.

Selmastudien i Värmland följde 1 533 gravida kvinnor. Studien visade att många av PFAS-ämnena som kvinnorna hade i blodet fanns kvar även när de inte använde produkter som ämnena kunde komma från. Studien har visat att stora mängder PFAS i kroppen hos gravida kvinnor har påverkat barnens födelsevikt, och vi vet att vikt har relevans för risken att drabbas av sjukdomar längre fram i livet. Det är viktigt också för de nyfödda barnens skull att ta itu med problemet.

Klimat- och miljöministern har lovat att vidta åtgärder mot PFAS, och vi har också sett att statsrådet har lyft upp frågan på EU-nivå. Det är bra. Men det vi skulle behöva göra är att vi också visar vägen för EU att ta itu med detta snabbare. Vi vet alla att EU-processer kan vara långsamma, men det här är akut. Människor kommer hälsomässigt att drabbas varje dag vi inte agerar.

Varför vill regeringen inte agera tidigare på svensk mark? Danmark har ju redan gått före och infört egna begränsningar, bland annat för kläder, skor och förpackningar. Frankrike har också röstat igenom nationella förbud för PFAS för flera produkter. Flera EU-länder väljer alltså att gå före. Vad är det som hindrar den sittande regeringen från att agera här och nu hemma i Sverige?

Anf. 24 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag stod för någon vecka sedan – möjligen något längre tillbaka, tiden går fort när man är statsråd – och diskuterade frågan, vilket sker frekvent. Det jag vill påpeka här är något som rör till exempel det ledamoten lyfte upp om det franska och danska initiativet om nationella förbud. Jag har nämnt detta tidigare för ledamoten, men jag utesluter inte att vi i ett givet läge, om EU inte lever upp till sina åtaganden, måste se över möjliga nationella begränsningar.

Det man ska ha med sig här, och det tror jag att ledamoten är väl medveten om, är att det är mycket svårt att upprätta ett slags kontrollverksamhet exempelvis via tullen för att göra PFAS-mätningar på alla produkter som används för konsumentbruk, det vill säga kosmetika, textilskor och impregneringsmedel. Att kontrollera varje produkt för PFAS är en omfattande och kostsam process, utöver den verksamhet som just nu pågår hos tullen, som har förstärkts med medel för att kontrollera att det inte sker någon import av narkotika och vapen.

Det är klart att vi kan implementera ett antal lagar i en nationell begränsning, men huruvida man lyckas verkställa lagarna ställer jag mig lite tveksam till sett till rådande kapacitet. Det gäller Frankrike och Danmark och även Sverige. Man behöver också ta hänsyn till hur pass kraftigt e-handelsplattformarna har stärkts i Sverige och i övriga europeiska länder där man i hög utsträckning importerar sådana produkter, inte minst kosmetika, textil, skor och så vidare från andra länder, särskilt från Kina. Det är en omfattande handel som i grund och botten måste begränsas, på samma sätt som PFAS-frågorna, vid roten av problemet. Att enbart genom en kontrollmekanism vid införsel till Sverige komma åt problemet blir svårt att genomföra i praktiken.

Därmed är min bedömning i nuläget att vi ska vara djupt engagerade i det arbete som pågår i EU med att lägga fram begränsningarna. Jag är glad över att kommissionen i varje fall har annonserat att det kommer att kom-

ma nya kemikalieförslag detta år. Det är viktigt, och det är så vi avser att hantera frågan – inte genom att sminka grisen, ursäktat uttrycket. Det här blir viktigt för att få fram ett kraftfullt förbud på EU-nivå. Om vi inte är på väg det här året, om kommissionen tvärvänder och inte håller sig till tidsplanen om att lägga fram nya begränsningar för kemikalier, måste vi titta på hur vi gör.

Min förhoppning är att vi kommer att kunna reglera genom EU, och då kommer fler företag att hållas ansvariga för mängden PFAS i olika produkter.

Anf. 25 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident! Jag tackar än en gång statsrådet för redogörelsen.

Vi delar ambitionen på EU-nivå, och det är glädjande att vi står tillsammans. Vi socialdemokrater uppmuntrar statsrådet att ta alla initiativ som kan påskynda arbetet på EU-nivå. Det handlar om att det finns en inre marknad med gemensamma spelregler. Vidare handlar det om att trycka på den förändring som behöver ske för flera produkter som i dag innehåller PFAS.

Med detta sagt är det viktigt att medlemsländerna går före. Det är också vad som kan göras för att vara pådrivande och visa allvaret för övriga EU, att Sverige agerar och inte kan vänta längre.

Forskare talar om att det här är en av de stora miljöskandalerna i modern tid. Det finns en kännedom om att PFAS påverkar människors hälsa. Det kan vara fråga om cancer, alltså olika typer av tumörsjukdomar, eller att nyfödda har lägre födelsevikt och får hälsoproblem längre fram i livet. På senare tid har man sett att PFAS hamnar i hjärnan, såklart med farliga konsekvenser för människor.

Samtidigt ackumuleras dessa ämnen. Vi vet att de inte bryts ned i naturen, och därför finns de på allt fler håll. Nyligen läste jag i en artikel att de finns i vågskum. Surfare blir påverkade. PFAS sjunker inte, så som det brukar vara med sådana ämnen, och försvinner långsamt. Det innebär att ämnena stannar kvar och kommer upp till ytan, just där människorna befinner sig. Hälsoeffekterna kommer att ackumuleras i takt med att ämnena blir fler och fler.

Miljöskandalen är att kranen fortsätter att rinna. Många producenter fortsätter att producera PFAS, trots att man vet att PFAS är farligt. Både forskare och politiker har känt till konsekvenserna men inte orkat agera. Det är miljöskandalen.

Det finns en bok som gavs ut nyligen där man beskriver att det till och med varnades om PFAS i slutet av 60-talet. Det här är ett ämne som det har funnits vetskap om hos forskarvärlden, men som har tystats av industrin. Politikerna har hamnat i en kidnappad situation.

Det är djupt allvarligt om vi i Sverige hävdar att vi ska vänta på EU-maskineriet. Vi behöver bli det land som driver på och tar ett globalt ledarskap. Jag tror på statsrådets engagemang i frågan. Jag har hört klimatministern tala om PFAS många gånger. Varför ska då inte Sverige vara det land som bryter trenden, räddar människoliv och räddar miljön samt sätter stopp för en av de största miljöskandalerna i modern tid?

Fru ålderspresident! Det blir problematiskt när man hör påståenden från ledamoten Guteland om att regeringen skulle invänta EU-förbud. Ledamoten, som är tidigare EU-parlamentariker, är väl medveten om att EU inte är något slags parallell verklighet i Bryssel där det sitter en mängd främlingar och tar fram nya politiska förslag. Det är något som kräver ett engagemang från Sveriges regering, och Sveriges regering står längst fram i arbetet med att begränsa kemikalierna.

Tyvärr har jag färre och färre kollegor som bistår i arbetet med att trycka på. Flera länder har tagit en mindre framåtlutad position i PFAS-frågorna. Det gör inte jag, och det gör inte min danska kollega. Vi står i princip ensamma i att stänga oss blodiga för den typen av förbud. Bilden av att vi lutar oss tillbaka och inväntar ett EU-förbud motsätter jag mig eftersom den inte stämmer.

Det finns många exempel på vad regeringen gör, men ett exempel är att vi tillsammans med Danmark, Nederländerna, Norge och Tyskland har lagt fram ett förslag om hur vi kan begränsa all användning av drygt 10 000 olika PFAS-ämnen inom EU. Det är ett arbete som har mobiliserats genom våra respektive myndigheter och där Kemikalieinspektionen har drivit på för arbetet. Begränsningsförslaget för PFAS hanteras för närvarande av Echa, Europeiska kemikaliemyndigheten.

Det finns även ett arbete där regeringen och myndigheterna arbetar på liknande sätt som Frankrike väljer att göra i: med ett helhetsgrepp för att kunna hantera den nationella problematiken. Vi arbetar bland annat med att tillsammans med många olika myndigheter – Naturvårdsverket, MSB, länsstyrelserna och många fler – identifiera vilka områden som är PFAS-förorenade, för att kunna lägga undan särskilda saneringsanslag för dem.

Under exempelvis 2024 avsattes över 100 miljoner kronor särskilt för en bredd av insatser kopplade till PFAS-föreningar. Det handlar om inventeringar, provtagningar och olika kunskapshöjande insatser men också om forskning och utbildning. Det handlar även om olika vägledningsinsatser och pilotprojekt för att testa nya metoder för att åtgärda PFAS-föreningar. Just när det gäller PFAS är det väldigt svårt att rena såväl vatten som kroppar och natur från de här ämnena, som är evighetskemikalier.

Utöver det har det funnits en särskild finansiering av ett arbete för att identifiera potentiella PFAS-objekt. I början av 2024 uppgick antalet potentiella PFAS-projekt till knappt 1 000 objekt. Men efter att man under 2024 påbörjade denna process, som regeringen har initierat, med provtagning och inventering har man i början av april 2025, alltså ungefär nu, identifierat cirka 21 200 potentiella objekt. Det är den fasen som det nationella arbetet är i. Vi har identifierat cirka 21 200 objekt, potentiellt PFAS-förorenade områden, till skillnad från tidigare då man trodde att det var 1 000.

Vi har börjat samla in kunskapsunderlaget för att kunna påbörja processerna med sanering och i alla fall kontroll av och medvetenhet kring PFAS-föreningar. Vi lutar oss absolut inte tillbaka på något sätt och inväntar EU-förbud, utan vi arbetar mycket engagerat på nationell nivå. Där hoppas jag att ledamoten i varje fall kan känna någon trygghet.

Anf. 27 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ålderspresident och statsrådet! Engagemanget går det inte att ta fel på, och vi delar det. Det är viktigt att EU visar ledarskap. Vi är en inre marknad. Man kan agera samfällt. Man kan absolut se till att det blir samma regelverk, som ser till att få bort och strypa PFAS-kranen från producenter. Jag är helt med där.

Jag delar också bilden av att andelen områden som behöver saneras är större än vi har förstått. Statsrådet nämnde själv att det handlar om betydligt större areal. Under våren har vi även fått veta från EU hur det ser ut i medlemsländerna. I fråga om saneringar vet vi att det inte handlar om miljonbelopp, inte ens 100 miljoner. Vi pratar om många miljarder euro för hela EU. Det finns, med tanke på de PFAS-utsläpp vi ser, enorma saneringsbehov redan i dag. Därför är det här akut.

Utöver det läge vi befinner oss i säger forskarna dessutom att det ser ut att få större konsekvenser på människors hälsa än man har förstått tidigare. Kanske handlar det om just detta ackumulerande, att fler människor i dag möter PFAS från att man är i mammas mage till den dag man dör. Ackumulerandet leder till att vi får se fler cancersjukdomar, fler infektioner, fler problem med hjärnan och fler problem med att barn föds med för låg vikt.

Det är alltså oerhört viktigt att agera nu. Det vi säger är att kranen fortfarande är på för fullt. Och dessutom dyker PFAS upp på nya områden i samhället just nu. Man har alltså inte börjat strypa tillflödet av nya PFAS-ämnen i vår natur, utan kranen är fortfarande på hög frekvens.

Vi ber statsrådet att vrida åt kranen.

Anf. 28 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru ålderspresident! Sverige har tagit täten i arbetet med att fasa ut PFAS i EU. Jag vill återigen påpeka att ett nationellt PFAS-förbud inte får samma kraft och är oerhört svårt att kontrollera. Det är därför man behöver överväga var man lägger tyngdvikten.

Vi vet att de 10 000 som exempelvis Sverige tillsammans med fyra andra länder har identifierat och driver på för att EU ska förbjuda faktiskt med ett EU-förbud mot den här typen av kemikalier kommer att ha mycket svårare att sprida sig i hela unionen. Det är den inre marknaden som vi behöver värna här.

Det handlar inte om ekonomiska kostnader; vi vet nämligen att det med PFAS-spridning också följer stora kostnader. Men det är inte det som det handlar om. Det handlar om vår kapacitet att kontrollera de mängder varor och produkter som florerar i hela EU där vi handlar med varandra och köper och säljer.

Ett nationellt PFAS-förbud får inte samma genomslagskraft och har inte samma förmåga att kontrollera som ett EU-förbud har. Vi behöver ta i beaktande att man om man vill ha exempelvis ett nationellt förbud också måste se till att anslå de medlen till tullen och annat för att det ska bli pålitligt. Det är en fråga som det blir intressant att följa.

Ett brett EU-förbud däremot är ett oerhört viktigt steg. Och nästa steg är just att kommissionen lägger fram sitt förslag. Jag diskuterade det med kommissionen senast förra torsdagen. Vi kommer att driva på. Sverige ligger verkligen i täten i det här arbetet.

Vi kommer att behöva arbeta på många olika sätt. Vi följer Frankrike och den omfattande metoden för att begränsa PFAS nationellt. Men just lagförbudet ger inte nödvändigtvis verkan. Det måste man ta i beaktande när man bedömer var vårt fokus ska ligga.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2024/25:113
12 maj

*Svar på
interpellationer*

§ 9 Svar på interpellation 2024/25:617 om ekonomisk jämställdhet

Anf. 29 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru ålderspresident! Sofia Amloh har frågat mig vad jag avser att göra för att minska den ekonomiska ojämställdheten.

Jag vill tacka ledamoten för hennes engagemang i frågor om ekonomisk ojämställdhet och håller med om att stigande matpriser och boendekostnader har satt stor press på hushållens ekonomi de senaste åren. Bland de särskilt utsatta hushållen ingår ensamstående kvinnor med barn.

Ekonomisk jämställdhet är ett av de jämställdhetspolitiska delmålen. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Till detta kommer förstås vikten av att alla människor ska ha möjlighet och förutsättningar att bygga upp sin ekonomi för att känna både trygghet i vardagen och en tro på framtiden.

Vi befinner oss i ett konjunkturläge där många hushåll har en ansträngd ekonomi. I det läget är det viktigt att finanspolitiken är välavvägd och att regeringen fortsätter agera för att få ned inflationen och få fart på den ekonomiska tillväxten. Dessutom är osäkerheten i omvärlden nu stor, och USA:s besked om kraftigt höjda tullar har skapat än mer oro. Detta har lett till ökad osäkerhet kring den globala tillväxten, vilket har skapat turbulens på de finansiella marknaderna.

I det här läget står Sverige på en stabil ekonomisk grund och har möjlighet att agera ytterligare om så skulle behövas.

I regeringens budgetproposition för 2025 (prop. 2024/25:1) beräknades kvinnors och mäns disponibla inkomster öka med cirka 22 miljarder kronor till följd av regeringens reformer 2023–2025. Reformerna bedömdes sammantaget öka kvinnors disponibla inkomst något mer än mäns. Hur kvinnors och mäns individuella disponibla inkomster utvecklas redovisas utförligt varje år i en bilaga till budgetpropositionen om ekonomisk jämställdhet.

Årets vårändringsbudget innehåller förslag på åtgärder för 11,5 miljarder kronor och fokuserar på att ta Sverige genom lågkonjunkturen, stärka försvarsförmågan, öka tryggheten och fortsätta genomförandet av den största offensiven i svensk historia mot organiserad brottslighet. Detta gör regeringen samtidigt som vi fortsätter stötta Ukraina.

I vårändringsbudgeten ökas även anslaget för kvinnors organisering med 5 miljoner kronor i syfte att ytterligare stärka kvinnors och flickors möjligheter till organisering i områden med socioekonomiska utmaningar, till exempel genom att främja deltagande i den demokratiska processen och samhällslivet.

Regeringen har under innevarande mandatperiod tagit initiativ till en lång rad uppdrag till myndigheterna i syfte att främja ekonomisk jämställdhet. Det handlar bland annat om distansarbete efter covid-19-pandemin, om att främja kvinnors företagande och etablering på arbetsmarknaden, om jämställdhet på bostadsmarknaden samt om analys av livsinkomster.

Regeringen är därmed fast besluten att fortsätta arbeta enträget för att minska den ekonomiska ojämställdheten.

Anf. 30 SOFIA AMLOH (S):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för svaret och möjligheten till debatt. Men jag måste säga att jag faktiskt blir ännu oroligare av att höra det som statsrådet avslutar med: att man tänker fortsätta på den inslagna vägen. Det kanske inte är så att man vill minimera eller ta bort ojämställdheten i den ekonomiska politiken. Det är det som många gånger har varit problemet. För att minska den ekonomiska ojämställdheten behövs en annan fördelningspolitik än den som regeringen hittills fört.

Statsrådets bild av hur oroligt och ekonomiskt ostabilt det är i omvärlden delar vi, och det är vi inte ensamma om i den här kammaren. Det är inte där vi inte är överens. Men vi vet att kvinnor och barn är de som drabbas värst i kris och krig. Det ser vi både hemma och i omvärlden. Vi såg det under pandemin, och vi ser det nu under den rådande ekonomiska krisen.

Det handlar om vilken politik man väljer att föra för att skademinimera och se till att konsekvenserna blir så små som möjligt. Regeringen ignorerar det här samhällsproblemet till förmån för att sänka skatterna för de allra rikaste. Lågkonjunkturen och regeringens politik slår otroligt hårt. Vanliga hushåll pressas av de höga priserna på mat och boende. Matpriserna har ökat med 25 procent på tre år. Hyreshöjningarna slår nya rekord. Samtidigt har reallönerna urholkats. Sverige har bland annat den sämsta ekonomiska tillväxten i Europa. Då jämförs vi med länder som lever med samma omvärldsläge. De har bättre tillväxt än vad vi har. Dessutom är arbetslösheten otroligt hög i Sverige.

I stället för att ta tag i de konkreta samhällsproblemen väljer regeringen att bränna miljarder på skattesänkningar för de allra rikaste. Vanliga familjer blir hårt pressade. Barnfattigdomen breder ut sig. Det har i flera år haglat rapporter från de otaliga civilsamhällesorganisationer som larmar om hur ekonomiskt utsatta många är. De som har det absolut tuffast är ensamstående mammor. Tusentals och åter tusentals hårt arbetande kvinnor klarar sig inte längre ekonomiskt i Sverige. Mammor som är vårdbiträden, undersköterskor eller butiksanställda gör allt som står i deras makt för att klara av de mest basala utgifterna.

Fru ålderspresident! De har för länge sedan använt sina småbesparingar. De har sålt sina smycken på Blocket, liksom leksaker, kläder och allt annat som de kunnat sälja. De har lånat av anhöriga. De har slutat äta sig mätta. De kan inte sätta sina barn i organiserade fritidsaktiviteter. Då kan ni tänka er den gigantiska klumpen i magen om någon skulle behöva mediciner utöver det vanliga, behöva glasögon eller behöva gå till tandläkaren. Det finns inga ekonomiska marginaler kvar. Det saknas redan flera tusenlappar varje månad. Man kan bara tänka sig den panik som infinner sig för den som blir sjuk och skulle behöva vara hemma från jobbet.

Min fråga lyder: Varför väljer statsrådet och regeringen inte att stötta de ensamstående mammorna, så att de klarar sina mest basala utgifter?

Prot. 2024/25:113
12 maj

Anf. 31 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru ålderspresident! Jag välkomnar verkligen ledamoten Sofia Amlohs engagemang i de här frågorna. När jag tagit del av tidigare interpellationer i den här frågan har jag noterat hur ledamoten mycket målande beskriver exempel från verkligheten som behöver spridas. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi diversifierar och uppmärksammar hur många kvinnor lever och verkar och vilken situation som råder.

Det finns civilsamhällesorganisationer som lyfter fram den här problematiken. Exempelvis kom det nyligen en rapport om ekonomisk jämställdhet från Sveriges Kvinnoorganisationer med ett antal intressanta förslag som vi från regeringens sida ska studera närmare. Jag tror att det är väldigt nyttigt för vårt politikskapande att lyfta fram de här situationerna och exemplen.

Sverige är ett mycket jämställt land internationellt sett, men det råder fortfarande definitivt ojämställdhet i vårt land. Kvinnor har i dag i genomsnitt lägre sysselsättningsgrad, mindre företagande, kortare arbetstid, högre frånvaro från arbetet samt lägre lön, sparande och kapitalinkomster än män. Den lägre livsinkomsten får självklart också genomslag längre fram i livet i form av lägre pensioner.

Regeringen har de senaste åren tagit initiativ till en rad olika uppdrag till myndigheterna i syfte att främja ekonomisk jämställdhet. Det handlar om allt från distansarbete efter covid-19-pandemin, främjande av kvinnors företagande, etablering på arbetsmarknaden och jämställdhet på bostadsmarknaden till analys av livsinkomster. Varje år redogörs också för utvecklingen av den ekonomiska jämställdheten i budgetpropositionens bilaga 3 om ekonomisk jämställdhet.

I budgetpropositionen för 2025 redogörs det för effekterna av regeringens ekonomiska reformer under mandatperioden. Det framgår att den samlade effekten av reformerna hittills är att kvinnors disponibla inkomst procentuellt sett har ökat något mer än mäns. I samband med beredningen av enskilda reformer som påverkar kvinnors och mäns ekonomi är effekten på ekonomisk jämställdhet en viktig del av beslutsunderlaget.

Förra året befann sig Sverige i ett allvarligt ekonomiskt läge, där inflationen nådde den högsta nivån på över 30 år. De offentliga finanserna pressades avsevärt. Verksamheter, företag och hushåll drabbades ekonomiskt. Det viktigaste vi då kunde göra var att se till att inflationen bekämpades genom en återhållsam statsbudget där utgifter vägdes mot varandra. Samtidigt har vi stöttat i krisen genom att sänka skatten brett för både kvinnor och män genom ett förstärkt jobbskatteavdrag.

Fru ålderspresident! Det är otroligt viktigt att fortsätta med en stark ekonomisk politik för tillväxt. Det behövs medvetna åtgärder och ett fortsatt aktivt arbete för ekonomisk jämställdhet, liksom en jämställdhetsintegrerad statsbudget. Men för att stärka den ekonomiska jämställdheten behövs även tillväxtpolitik.

Anf. 32 SOFIA AMLOH (S):

Fru ålderspresident! Jag hör statsrådets anförande efter de frågor jag ställt. Hon säger att det går framåt och att kvinnor har fått det bättre. Jag

Svar på
interpellationer

hör statsrådet vara ganska nöjd. Hon beskriver att det är bra att lyfta upp dessa ekonomiskt utsatta grupper. Men de här kvinnorna är otroligt många. Det har varit så under ganska lång tid. Det har pågått i flera år nu. Desperationen och paniken infinner sig i hushåll efter hushåll, precis som jag beskrivit. Det är så här hos många vanliga barnfamiljer. Det är mammor som arbetar men inte får pengarna att räcka. Det saknas tusenlappar varje månad, och så har det varit i årtal. Att statsrådet inte har fler förslag och inte har fler svar att ge de här mammorna när vi diskuterar detta tycker jag är anmärkningsvärt.

Fru ålderspresident! Statsrådet hänvisar till utredningar och beskriver vad man nu vill ta reda på när det handlar om att jobba hemifrån som effekt av pandemin. Jättebra, säger vi – absolut! Men det innebär inte att det blir mer mat på bordet för dem som har det otroligt tufft ekonomiskt.

Då är frågan: Vad väljer man att göra? Det är ändå de rösterna som hörs. Kvinnor har ont i magen när barnen har lov och de inte kan servera dem lunch hemma. Det är den nivån som många befinner sig på. Skulle de behöva köpa nya glasögon eller få en tandläkarräkning är det en oerhörd stress.

Fru ålderspresident! Jag talar om nästan hälften av alla kvinnor. Utöver detta har de dessutom halkat efter alla övriga grupper under de senaste åren. Det finns gott om statistik som visar på det. Det larmas om att dessa arbetarkvinnor med lägst utbildningsgrad i samhället är den enda gruppen som backar i livslängd. Det är påtagligt hur den ekonomiska situationen får effekter på hälsan.

Det handlar om att de betalar med sin dåliga arbetsmiljö och andra villkor i kombination med detta. Vi vet att den här krisen drabbar kvinnor och barn mest. I den krisen väljer man att ha en fördelningspolitik som är att ta från dem och skapa mindre marginaler för dem som inte har och ge större marginaler för dem som redan har.

När budgeten presenterades i höstas var rubrikerna entydiga. Det är de rikaste männen som vinner på budgeten. I stället för att satsa på dem som har väldigt små marginaler eller inga marginaler kvar väljer man i budgeten att se till att använda en massa skattemedel till att sänka skatten för statsrådet och mig. Vi har redan goda marginaler och kan parera den ekonomiska krisen på ett annat sätt. Vi ska ha ännu större marginaler.

Jag frågar: Varför väljer man inte att höja barnbidraget, som många av våra grannländer har gjort? Varför gör man det varje månad svårare för de ensamstående hårt arbetande mammorna? Varför tar man bort extratillägget i bostadsbidraget?

Anf. 33 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru ålderspresident! Som jag tidigare anförde har reformerna i regeringens budgetpropositioner för 2023–2025 bedömts sammantaget öka kvinnors disponibla inkomst något mer än mäns. Men det absolut viktigaste är att öka tillväxten och att få ännu högre fart på ekonomin. Regeringen är helt och hållet dedikerad detta.

Tittar vi inom delmålet Ekonomisk jämställdhet ser vi ett antal saker som regeringen har tagit initiativ till eller genomfört.

Vi beslutade i mars 2023 om en treårig satsning på öppen förskola tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden. Det är en viktig fråga. Överenskommelsen omfattar ungefär 23 miljoner kronor. Syftet är att stärka utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden med fokus på föräldrar med små barn i åldern noll till sex år.

Inom ramen för den överenskommelsen genomför också SKR ett riktat processtöd till ett urval kommuner och lokala aktörer och sprider erfarenheterna till andra kommuner så att motsvarande initiativ kan växa fram framöver. Detta är en pågående del.

Jämställdhetsmyndigheten har fått ett uppdrag som rör ekonomisk jämställdhet och ägande på bostadsmarknaden. Uppdraget omfattar särskilt unga kvinnors och mäns ekonomiska förutsättningar att ur ett jämställdhetsperspektiv etablera sig på bostadsmarknaden, både den ägda och den hyrda. Analysen ska inkludera aspekter kopplade till kvinnors och mäns möjligheter att finansiera bostadsköp, exempelvis förutsättningar för banklån.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap, Mynak, har i uppdrag att redovisa hur ökat distansarbete efter covid-19-pandemin fortsatt påverkar jämställdheten mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden.

Medlingsinstitutet har i uppdrag att analysera inte bara löneinkomster utan också andra inkomster som påverkar individers disponibla inkomster över livet utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Tillväxtverket ska tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten med flera aktörer främja kvinnors entreprenörskap, öka kunskap inom kvinnors tillgång till privata och offentliga finansieringsmöjligheter och förbättra möjligheten för små företag att få delta i offentliga upphandlingar.

Ett annat område är otroligt centralt för svensk konkurrenskraft framöver och för om vi som nation över huvud taget ska lyckas öka de ekonomiska möjligheterna och därmed också öka den ekonomiska jämställdheten. Det är intresset för teknik.

Regeringen har satt stort fokus på att införa en ny STEM-strategi – Science, Technology, Engineering, Mathematics. Att kunna öka kvinnors engagemang inom området är både en kompetensförsörjningsfråga för svenska företag och en viktig jämställdhetsfråga.

Det handlar om lika lön för likvärdigt arbete. EU-kommissionens lönetransparensdirektiv antogs för något år sedan. Det syftar till att bekämpa lönediskriminering på arbetsmarknaden och att minska osakliga löneskillnader. Detta är också ett område där regeringen har tillfört medel så att vi kan få ett smidigt införande av lönetransparensdirektivet så att det inte administrativt drabbar företagen. Därmed kan vi också verka för lika lön för lika arbete på ett mycket mer effektivt sätt.

Detta är bara några av alla de insatser som regeringen har gjort.

Anf. 34 SOFIA AMLOH (S):

Fru ålderspresident! Jag har redan sagt att det är bra att regeringen gör många av dessa saker. Många saker är ganska basala hälsofaktorer som man ägnar sig åt när vi har de delmål som vi har när det kommer till jämställdhetsarbetet.

Men vi är i en exceptionell situation. Det är den jag syftar på, och jag tror att statsrådet har hört mig tala om den här. Det är dessa kvinnor som vi behöver sätta fokus på för att flytta fram positionerna. Det handlar om att vi lämnar väldigt många kvinnor bakom oss.

Vi ska inte lämna dem efter oss bara för att det har varit en ekonomisk kris eller en pandemi. Vi måste finnas där för de kvinnor som behöver oss som allra mest. Men just nu lämnar regeringen dem efter sig.

Det är tusenlappar som saknas varje månad. Det handlar om undersköterskor och butiksanställda. Det är de som får landet att gå runt 24:7. Det är de människorna, de ensamstående kvinnorna, som regeringen lämnar bakom sig på grund av alla möjliga anledningar som har angetts.

Jag vill gärna ha svar på varför man inte höjer barnbidraget och varför man inte behåller extratillägget, som skulle göra att människor kanske fick ihop månaden under fler månader om året. Det har ett så stort avgörande.

Fru ålderspresident! Det är jättebra åtgärder. Men här och nu behöver man se över det. Det gäller förslagen i den förra budgeten, i höstbudgeten. I ändringsbudgeten väljer man nu att ta bort extratillägget i bostadsbidraget. Varför ska de som redan inte har få ännu mindre marginaler?

Anf. 35 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru ålderspresident! Regeringen har vidtagit åtgärder för att lindra effekterna av exempelvis de höga matpriserna. Regeringen har sänkt reduktionsplikten och föreslår olika stödåtgärder.

Hög inflation har gröpt ur sparkapital och löneutvecklingen och gjort oss alla fattigare. De med små marginaler som var drabbade innan har naturligtvis fått det ännu tuffare.

Regeringen fortsätter att stärka köpkraften för hushåll oavsett hur hushållen ser ut. I grund och botten är det den som jobbar som har förlorat mest. Det är också därför som vi har sänkt skatten två år i rad för att kunna kompensera det.

Sänkt skatt på arbete och pension innebär att vi stärker hushållens köpkraft. Det är en viktig åtgärd för att kompensera löntagare som har fått se sina reallöner minska till följd av den höga inflationen.

En familj med en polis och en sjuksköterska får exempelvis 9 000 kronor mer i plånboken 2025 jämfört med 2024.

Samtidigt har sjukersättningen och många andra ersättningar räknats upp med inflationen, till skillnad från lönerna. Regeringen gör även ytterligare satsningar för att stärka de mest utsatta hushållen genom att förlänga det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer.

Regeringens mål är självklart att stärka alla hushåll, att göra Sverige och svenskarna rikare och att se till att vi får en bättre tillväxt. Vi ska se till att fortsätta stötta hushållen och stärka deras köpkraft.

Jag tackar Sofia Amløh för hennes engagemang och för möjligheten att diskutera de här frågorna, och jag hoppas att vi får anledning att återkomma till detta framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 36 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru ålderspresident! Sara Gille har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att tydliggöra arbetsgivares rätt att upprätthålla klädkoder och säkerhetsregler på arbetsplatser där det anses nödvändigt. Vidare har hon frågat mig hur jag ser på balansen mellan individens rätt att bära religiösa symboler och arbetsgivarens ansvar att skapa en tydlig, fungerande och professionell arbetsmiljö.

Sara Gille har också frågat om jag anser att dagens tillämpning av diskrimineringslagen ger ett rimligt skydd för arbetsgivare mot rättsliga processer när de agerar utifrån ordnings-, säkerhets- eller serviceaspekter.

Av diskrimineringslagen (2008:567) följer att diskriminering på grund av bland annat religion eller annan trosuppfattning är förbjuden i arbetslivet. En bedömning av om diskriminering skett behöver göras i varje enskilt fall utifrån de kriterier som diskrimineringslagen uppställer.

Den svenska diskrimineringslagen har sin grund i EU-rätten. EU-domstolen har vid flera tillfällen prövat om arbetsgivares så kallade neutralitetspolicyer är förenliga med unionsrätten. Enligt EU-domstolen kan en arbetsgivare under vissa förutsättningar kräva att anställda inte bär kläder eller andra symboler som ger uttryck för politisk, filosofisk eller religiös övertygelse.

En arbetsgivare kan därför i vissa situationer förbjuda religiösa symboler. Diskrimineringsombudsmannen har tillsyn över diskrimineringslagen och kan utreda och driva enskilda ärenden till domstol. Det är ytterst domstolen som bedömer om en neutralitetspolicy är förenlig med diskrimineringsförbudet eller inte.

Anf. 37 SARA GILLE (SD):

Fru ålderspresident! Tack till statsrådet för svaret! Jag kan dock erkänna att jag inte är riktigt nöjd med det, för det lämnar frågorna om de verkliga problemen obesvarade.

Statsrådet hänvisar till diskrimineringslagen, till EU-rätten och till domstolar. Men det är just det här otydliga gränslandet som skapar osäkerhet för arbetsgivarna.

Amnesty och Human Rights Watch rapporterar om misshandel, trakasserier och fängelsestraff för kvinnor som gör motstånd mot slöjtvånget. Jämställdhetsmyndigheten uppskattar att omkring 70 000 ungdomar i Sverige i dag lever under hedersrelaterat förtryck, och mörkertalet är stort. Detta är en samhällsutmaning som inte bara påverkar privatlivet utan även skolan och arbetslivet.

Fru ålderspresident! Det här rör sig om så mycket mer än klädregler. Det handlar om islamisering, om eftergifter och om en naivitet som har präglat svensk politik alldeles för länge.

Slöjan är inte bara ett plagg. Den signalerar en ideologi där kvinnan ska täcka sig för att inte väcka männens lust, där hennes kropp ses som något som ska döljas och kontrolleras och där hennes frihet begränsas för att upprätthålla familjens heder.

*Svar på
interpellationer*

Vi kan inte ignorera att dessa värderingar är djupt rotade i fundamentalistiska riktningar inom islam. Sverige har blivit ett land där religiösa krav prioriteras framför kvinnors frihet. Vi viker helt enkelt ned oss för en aggressiv islamistisk agenda och kallar det för respekt.

Men, fru ålderspresident, respekt ska inte gå i riktning mot förtryck. Respekt ska gå åt det håll där flickor får vara fria. Det är inte religionsfrihet när unga tjejer tvingas täcka sig för att undvika skam. Det är inte tolerans när flickors liv kontrolleras av religiösa patriarker. Det är inte integration när islamistiska normer ges fritt spelrum i svenska skolor och på svenska arbetsplatser.

Samtidigt som kvinnor riskerar livet för sin frihet i till exempel Iran och Afghanistan har vi i Sverige en politisk och medial elit som hellre relativiserar slöjans betydelse än försvarar kvinnors frihet. Det är naivt, och det är farligt.

Hur blev det så att kvinnor riskerar sina liv genom att ta av sig slöjan medan vi i Sverige försvarar rätten att bära den i statens namn? När Iran kämpar mot slöjtvång kan Sverige inte samtidigt normalisera slöjan på offentliga arbetsplatser. Ändå har den tidigare regeringen gång på gång satt islamistisk symbolpolitik framför svensk jämställdhet. Man har försvarat slöjans plats i skolan, på arbetsplatser och i offentliga miljöer.

Fru ålderspresident! Arbetsgivare ska inte behöva kompromissa med sin verksamhet. Vi ser en utveckling där arbetsgivare tvekar att införa rimliga regler av rädsla för rättsprocesser. När arbetsgivare i domstol tvingas försvara sin rätt att skapa en trygg arbetsmiljö är det något som är fundamentalt fel i systemet.

Arbetsplatsen ska vara en plats där människor från olika bakgrunder möts på lika villkor, och arbetsplatsen ska inte bli en arena för religiösa markeringar.

Jag skulle vilja avsluta med att helt enkelt säga till statsrådet att min fråga kvarstår. När tänker regeringen ställa sig på arbetsgivarnas sida och säga att det räcker nu? Vi måste stå upp för kvinnornas frihet, för arbetsgivarnas rätt att sätta regler och för ett Sverige som värnar neutralitet och jämställdhet.

Anf. 38 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru ålderspresident! Tack så mycket till Sara Gille för frågan och för hennes engagemang i att på alla sätt motverka hedersrelaterat våld och förtryck!

Detta är verkligen ett ämne som jag delar engagemanget i och en fråga som vi från Liberalernas sida har drivit under många, många år. Ett flertal av regeringens olika insatser, beslut och åtgärder kommer att visa sig vara, och är redan, effektiva i att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Det är utan tvekan den här regeringens absolut högsta prioritet.

Men interpellationen handlar om diskrimineringslagstiftningen och hur balansen ser ut kopplat till de delarna. Den svenska diskrimineringslagen grundar sig på EU-rätten, som jag nämnde. Det finns ett EU-direktiv om likabehandling i arbetslivet. Direktivet är en viktig del av den inre marknaden med lika villkor och något som företag och organisationer inom EU behöver förhålla sig till. Detta är i grunden en väldigt styrka, som är otroligt viktig för den svenska och europeiska konkurrenskraften.

EU-domstolen har prövat om arbetsgivares så kallade neutralitetspolicyer är förenliga med unionsrätten. Av domstolens praxis framgår att en neutralitetspolicy som förbjuder alla synliga politiska, filosofiska eller religiösa symboler kan utgöra diskriminering.

Men den kan också vara tillåten. För att så ska vara fallet behöver den vara objektivt motiverad och ha ett berättigat mål. Medlen för att uppnå målet måste också vara lämpliga och nödvändiga. Policyn måste även svara mot ett verkligt behov.

Det innebär att exempelvis religionsfrihet kan behöva stå tillbaka om det handlar om säkerhetskrav eller andra typer av krav som arbetsgivare har. Men en bedömning måste göras i varje enskilt fall utifrån de kriterier som diskrimineringslagen uppställer. Att vi har en väl fungerande arbetsmarknad med ramverk i form av diskrimineringslagstiftning och arbetsmiljölagerstiftning som aktörer, företag, myndigheter och organisationer behöver förhålla sig till och där villkoren hanteras av arbetsmarknadens parter gör att vi har en situation som fungerar väldigt väl.

Att Diskrimineringsombudsmannen driver den här typen av fall är bra av båda anledningarna. Det är otroligt viktigt för att bringa klarhet i när det är okej att göra undantag mot diskrimineringslagstiftningen och när det inte är det. Det är så en regelbaserad världsordning och en rättsstat fungerar: Vi stiftar lagar som sedan prövas i domstol.

Det tror jag i grunden är någonting otroligt positivt. Det är en demokratisk grund i Sverige och något som verkligen bidrar till vår demokratis motståndskraft.

Anf. 39 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Vi måste börja tala klarspråk: Religionsfrihet betyder inte att islam ska ges en gräddfil rakt in på svenska arbetsplatser. Religionsfrihet betyder inte att vi ska blunda för de konsekvenser som vissa religiösa uttryck får i vårt samhälle.

Neutralitet på jobbet handlar om respekt för alla och inte om att undertrycka religion. Statsrådet hänvisar till lagen, men vi vet att arbetsgivare i praktiken inte vågar använda sina rättigheter. De riskerar anmälningar, granskning och ibland till och med kampanjer i medierna.

EU-domstolen slog i det kända Achbitamålet fast att arbetsgivare kan införa en neutralitetspolicy. Trots EU-domstolens tydlighet visar DO:s egna rapporter att kläd- och symbolfrågor står för en stor andel av deras ärenden. Vi ser det också i praktiken, som i fallet med MTR och Securitas.

Slöjan är i många fall ett uttryck för social kontroll och makt. Det handlar om kvinnors frihet och jämställdhet och inte bara om enskilda fall. Det är ett systemfel som drabbar kvinnors frihet och försvagar våra gemensamma värderingar. Varje gång vi relativiserar detta faktum slår vi undan benen på de kvinnor som tvingas bära slöjan mot sin vilja.

Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen med flera har varnat för att hederskulturen i Sverige breder ut sig. Cirka 10 procent av ungdomarna i vissa utsatta områden lever under hedersnormer. Det är ett samhällsproblem med en så stor omfattning att det inte längre kan ses som marginellt.

I Frankrike och Belgien har man infört lagar som förbjuder religiösa symboler i skolor och offentliga rum. I Schweiz har man till och med folkomröstat om detta. Dessa länder har agerat för att värna om offentlighetens

neutralitet och stärka kvinnornas frihet, och man har gjort det i bred politisk enighet.

En rapport från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor pekar på att flickor i hederskontext löper en förhöjd risk för psykisk ohälsa, sämre skolresultat och isolering. Det finns kvinnor som bär slöjan av övertygelse men även de som bär den under press, tvång och rädsla. Det får inte glömmas bort. Arbetsgivarna kan inte ta på sig rollen att utreda vilka motiv som ligger bakom. Det handlar om att stärka medborgarnas förtroende och upprätthålla likabehandling inför staten.

Även FN:s kvinnorättskommitté har uppmärksammat att religiösa och kulturella normer ofta används för att rättfärdiga kvinnors underordning och har manat länder att agera för att skydda kvinnors rättigheter i alla miljöer, inklusive på arbetsplatsen.

Enligt en Eurobarometerundersökning är Sverige ett av de mest sekulära länderna i EU, och det folkliga stödet för att hålla religiösa uttryck utanför offentliga funktioner är starkt. Denna folkvilja borde återspeglas också på våra arbetsplatser.

Fru talman! Jag skulle därför vilja fråga statsrådet: Ska arbetsgivare kunna säga nej till symboler som riskerar att underminera jämställdhet och trygghet?

Anf. 40 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru talman! Sara Gille lyfter med verkligt engagemang frågorna kring hedersrelaterat våld och förtryck. Jag instämmer, och det är regeringens absoluta prioritet att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Här har regeringen visat handlingskraft inom en rad olika områden, och det kommer vi också att fortsätta göra.

Den här frågan handlar om diskrimineringslagstiftningen, arbetsplatser och neutralitet och vilka möjligheter som arbetsgivare har att upprätta exempelvis neutralitetspolicyer eller av säkerhetsskäl bestämma vilket kläddetalj som behöver råda. Här behöver det göras en samlad bedömning, vilket möjliggörs i dagsläget. Diskrimineringslagstiftningen och den EU-rätt som vi tillämpar möjliggör för arbetsgivare att göra undantag, exempelvis av neutralitetsskäl men också av säkerhetsskäl. Därefter behöver detta prövas i domstol.

Det är viktigt att Diskrimineringsombudsmannen kan fortsätta att driva den typen av fall så att vi kan få ökad klarhet och tydlighet i vilka avvägningar man kan göra, för det är just i de samlade bedömningarna och avvägningarna som det här behöver fortsätta att finnas.

Diskrimineringslagen är tydlig: Vi ska inte diskriminera baserat på religion eller kön, och därför är det otroligt viktigt att fortsätta ha en stark diskrimineringslagstiftning. Det är en grundbult i vår demokrati att vi har en känsla av rättvisa gällande att man blir behandlad på samma sätt, oavsett bakgrund, religion eller kön. Detta behöver vara starkt, för om vi undergräver det försvagar vi också Sveriges motståndskraft och en av våra absoluta styrkor, nämligen ett samhälle som håller samman.

Jag tror att vi behöver göra mycket mer för att motverka det hedersrelaterade våldet och förtrycket; det är jag den första att skriva under på. Den här regeringen har vidtagit ett antal olika åtgärder. Nu senast aviserade vi kriminalisering av oskuldskontroller, intyg och ingrepp, bara några i raden av alla de åtgärder som regeringen har prioriterat och som mitt parti Libe-

ralerna har drivit under många, många år. Jag minns när det här politiska förslaget lyftes fram någon gång i slutet av 90-talet i vårt ungdomsförbund, så det är frågor som vi har drivit under många år och som vi nu verkligen kan driva igenom på ett bra sätt. Det ska vi fortsätta med.

Diskrimineringslagstiftningen, som handlar om att vi behandlar alla lika, är helt grundläggande för vår demokrati. Det är ingenting som vi får tulla på. Domstolarna behöver ha kompetens och förmåga att göra samlade bedömningar, och därför behöver Diskrimineringsombudsmannen också driva fler fall.

Anf. 41 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Vi vet att regeringen med stöd av Sverigedemokraterna har gjort mycket i kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck. Men det finns fortfarande väldigt mycket mer att göra. När till och med Diskrimineringsombudsmannen driver processer mot arbetsgivare som försöker upprätthålla klädkoder och neutralitet skickar det ut fel signaler. Vi riskerar att bygga parallella normsystem där svenska värderingar helt enkelt får stå tillbaka.

Fru talman! Det här handlar inte bara om juridik utan även om värderingar och ledarskap. Vi ska inte överlåta dessa frågor enbart till domstolar och myndigheter. Det krävs tydliga politiska besked som stärker arbetsgivares möjligheter att hålla arbetsplatser fria från konflikter och symbolstrider. Regeringen kan faktiskt göra något i den här frågan.

Jag skulle vilja avsluta med en tydlig uppmaning till regeringen: Visa var ni står och att ni står på arbetsgivarnas sida! Ge tydliga signaler om att arbetsgivare har rätten att säga att på den här arbetsplatsen respekterar vi svenska värderingar och gemensamma regler.

Så bygger vi ett starkt samhälle. Det krävs helt enkelt tydliga besked om att svensk arbetskultur inte ska underkastas religiösa krav och normsystem hämtade från auktoritära traditioner.

Anf. 42 Statsrådet NINA LARSSON (L):

Fru talman! Att Diskrimineringsombudsmannen driver fall mot arbetsgivare är helt enligt ordningen. De har tillsyn över diskrimineringslagstiftningen och ska driva de här fallen. I vissa fall får arbetsgivaren rätt, och i andra fall får svaranden rätt. Det är den samlade bedömningen som behöver göras. Det är så rättsstaten fungerar, och det är så vi långsiktigt värnar den svenska demokratin. Det är otroligt viktigt.

Apropå ledarskap, som Sara Gille lyfte, är jag den första att skriva under på att regeringen tar ett aktivt ledarskap mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vi har vidtagit ett antal åtgärder och kommer att fortsätta göra det för att motverka det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Samtidigt står vi upp för rättsstatens oberoende. Vi står upp för att alla människor ska behandlas lika.

Arbetsgivare har möjlighet att exkludera exempelvis religiösa symboler i de fall det är berättigat, men det behöver göras från fall till fall enligt en samlad bedömning. Det är så vi värnar den demokratiska rätten att bli behandlad lika oavsett bakgrund, kön eller religion.

Jag kan konstatera att det finns ett flertal statliga myndigheter som själva beslutar om vilka olika säkerhetskrav som gäller och om man exempelvis ska ha enhetlig klädsel i uniformsyren. Det har jag fullt förtro-

ende för att de också klarar av. Det är så vi visar ledarskap – genom att ha tilltro till våra myndigheter och deras förmåga att lösa uppgiften.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2024/25:637 om en nationell reform för egenvård och farmaceutiska tjänster

Anf. 43 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Ulrika Westerlund har frågat mig hur jag ser på behovet av en nationell strategi för att stärka egenvård och farmaceutiska tjänster för att avlasta primärvården.

Ulrika Westerlund har även frågat mig vilka åtgärder jag anser att regeringen bör vidta för att minska antalet onödiga vårdbesök genom ökad egenvårdsrådgivning och ökat ansvar för apoteken.

Ulrika Westerlund har vidare frågat mig hur jag ser på apotekens roll i att ge egenvårdsrådgivning och förbättra patienters användning av läkemedel som ett sätt att minska belastningen på primärvården.

Därutöver har Ulrika Westerlund frågat mig om jag och regeringen planerar att gå vidare med förslagen från TLV om farmaceutiska tjänster.

Slutligen har Ulrika Westerlund frågat mig om det finns andra planer från mig och regeringen på att efter nödvändiga utredningar utöka apotekens ansvar och verksamhet.

Fru talman! Det görs insatser på flera fronter för att såväl stärka primärvården som utveckla apotekens roll i vårdkedjan. Det handlar om att varje åtgärd ska utföras på det ställe och av den hälso- och sjukvårdspersonal som har bäst förutsättningar att göra det, med beaktande av såväl patientsäkerhet och personcentrering som kostnadseffektivitet. Låt mig ge några exempel.

Gällande primärvården trädde den nya förordningen (2024:1253) om statsbidrag till kommuner och regioner för utveckling av god och nära vård i kraft i januari 2025. Genom denna förordning avser regeringen att fördela drygt 3,6 miljarder kronor till kommuner och regioner i syfte att utveckla god och nära vård, med fokus på primärvården.

Förordningen ersätter de tidigare överenskommelser som regeringen ingått med Sveriges Kommuner och Regioner och kommer att skapa ökad tydlighet och förutsägbarhet i statens stöd till hälso- och sjukvården. På så sätt bidrar den till en god och nära vård jämfört med tidigare överenskommelser.

En viktig del i förordningen är att huvudmännen ska arbeta med insatser som främjar kontinuitet i primärvården, inklusive med fast läkarkontakt. Genom stärkt kontinuitet ges också bättre förutsättningar för en väl fungerande egenvårdsrådgivning.

Vidare vill jag lyfta fram lagen (2022:1250) om egenvård, som trädde i kraft i januari 2023, vilken också nämns i frågan från ledamoten. Ett viktigt syfte med lagen är att tydliggöra begreppet egenvård. Med egenvård avses en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande personal har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan. Socialstyrelsen har sedan lagen beslutades bland annat tagit fram ett meddelandeblad samt, efter ett regeringsuppdrag från 2023, ett särskilt kunskapsstöd

riktat till hälso- och sjukvård, socialtjänst och LSS-verksamheter. I kunskapsstödet lyfts även det hälsofrämjande perspektivet fram som viktigt.

När det gäller apotekens roll vill jag särskilt påminna om att det inom deras grunduppdrag redan i dag ingår att verka för god och säker läkemedelsanvändning genom att bland annat ge sakkunnig och individuellt anpassad information och rådgivning.

För att stödja detta perspektiv ytterligare gav regeringen 2022 Läke-medelsverket i uppdrag att reglera kompetenskrav vid egenvårdsrådgivning hos öppenvårdsapoteken. Uppdraget rapporterades i december samma år, och av slutredovisningen framgick att myndigheten såg ett behov av att reglera kraven på den utbildning och erfarenhet som ska innehas av personal som ger egenvårdsrådgivning på öppenvårdsapotek. Myndigheten har därefter under 2024 remitterat ett förslag om särskilda krav på personal som ska lämna information och rådgivning om egenvård.

Beträffande Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets förslag om farmaceutiska tjänster lämnade myndigheten en slutrapport om sitt uppdrag i december 2024. Av denna framgår bland annat att införandet av en eller flera sådana tjänster förutsätter att finansiering, lagreglering samt teknisk lösning tas fram. Rapporten bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Summerat ser jag positivt på de pågående insatser som nämnda myndigheter gör för att stärka personalen inom sjukvården och på apoteken så att de i sin tur kan ge effektiv och säker egenvårdsrådgivning. Jag fortsätter följa arbetet på området.

Anf. 44 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret och möjligheten att ha det här samtalet! Denna fråga engagerar mig mycket. Det är därför jag har ställt interpellationen, även om jag nu har lämnat socialutskottet och gått till justitieutskottet. Kanske är det hemifrån jag har fått intresset, eftersom båda mina föräldrar är farmaceuter.

Apoteken har en väldigt viktig roll i arbetet med att främja hälsan och avlasta vården. Jag tänker att detta generellt inte är en fråga om partipolitiska meningsskiljaktigheter, eftersom jag är övertygad om att vi alla har stort intresse av att folkhälsan förbättras, att människor ska ha tillgång till vård och mediciner som de behöver och att det här ska organiseras så tillgängligt och kostnadseffektivt som möjligt.

Jag tror att många människor i Sverige vill ta mer ansvar för sin egen hälsa men att många behöver mer kunskap. Det finns beräkningar som visar att ökad egenvård kan innebära stora besparingar.

En nationell strategi för egenvård och farmaceutiska tjänster skulle kunna förbättra möjligheterna att ta vara på människors eget engagemang. Den skulle kunna inkludera apoteken tydligare i omställningen till god och nära vård. Lagen som statsrådet nämner i sitt svar omfattar endast egenvård inom ramen för hälso- och sjukvårdssystemet och handlar inte riktigt om att utveckla nationella riktlinjer eller strategier för egenvårdsrådgivning och farmaceutiska tjänster.

Jag skulle vilja inleda med att diskutera frågan om utvidgning av dagens egenvårdsrådgivning på apotek. I dag fokuserar rådgivningen på att avgöra när konsultation hos annan profession behövs, det vill säga om man måste uppsöka läkare, och att ge stöd till patienten att själv fatta beslut om sin vård, till exempel med receptfria läkemedel. Det kan också handla om

andra insatser som motion, bättre sömn och kost. Men det här skulle kunna utökas på flera sätt.

Bland annat kan vi ta upp frågan om ett så kallat farmaceutsortiment. Vissa läkemedel som i dag är receptbelagda skulle kunna säljas direkt på apotek efter rådgivning av farmaceut. Det gäller läkemedel som inte kan vara helt receptfria eftersom det finns risk för felanvändning eller dålig interaktion med andra läkemedel men som skulle kunna säljas direkt, efter rådgivning. Ett exempel är Respinal, alltså naloxon i form av nässprej, som kan häva opioidöverdoser. Den säljs nu direkt på apotek. Det här uppfattades av delar av branschen och kanske också Läkemedelsverket som något slags pilotprojekt för ett farmaceutsortiment. Regelverket skulle behöva följa efter för att ge god tillgänglighet till naloxon och eventuellt även andra läkemedel.

Ett annat inslag som skulle kunna ingå i en nationell strategi eller riktlinje är farmaceutförskrivning, som i vissa länder kallas pharmacy first. Det är att gå lite längre än det jag pratade om tidigare. Här ställer farmaceuten nämligen också diagnos. Det kan handla om enklare åkommor som till exempel eksem, allergi och urinvägsinfektion. Om vi inför en utökad möjlighet till provtagning kan det även införas i Sverige.

Apotekens stöd till patienter att klara egenvård med receptbelagda läkemedel kan också utökas. Vi var inne på tidigare att TLV, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, i december förra året rapporterade från uppdraget som gällde så kallade farmaceutiska tjänster, specifikt två av dem. Här fanns färdiga förslag för införande.

Statsrådet nämnde att apoteken redan har en viss sådan roll. Men som jag uppfattade det var lite av poängen med rapporten från TLV också frågan om hur det här ska ersättas. När vi har ett system där tiden på apoteken är pengar måste de få ersättning för viss form av rådgivning.

Jag skulle vilja veta lite mer om vilka planer som finns. Jag förstår att saker bereds i Regeringskansliet, men finns det planer på att ta fram en nationell strategi eller något annat lämpligt regelverk som tar upp flera av de aspekter som jag nu har nämnt?

Anf. 45 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Den är synnerligen intressant och berör väldigt många områden. Jag hoppas att vi hinner avhandla alla som påverkas av det här.

Apotekens roll behöver tydliggöras; de är en del av hälso- och sjukvården. Man kan tycka att det är viktigt att få tag på parfymerad hudlotion eller smink, men ju mer vi behandlar apoteken som ett ställe som säljer saker som inte är nödvändiga, desto mindre viktiga blir de för sjukvården. Vi måste fylla dem med så mycket hälso- och sjukvård som möjligt så att vi använder personalens kompetens på bästa sätt.

Det här är legitimerad personal med gedigen utbildning, och det gäller både apotekare och receptarier. Det är oerhört viktigt att vi ser dem som en del i hälso- och sjukvården. Jag menar att alldeles för få gör det, inte minst när vi talar om apoteken och omregleringen som om de vore institutioner som inte är viktiga för hälso- och sjukvården. Jag är därför väldigt glad över interpellationen och möjligheten att få lyfta upp frågorna.

Det här är också regeringens uppfattning, och därför finns detta med i Tidöavtalet. Vi kommer att återkomma med förslag. En tråkig erfarenhet,

som jag tror att ledamoten har, är att när regeringen inte är färdig med ett förslag får man heller ingen information i kammaren förrän förslaget väl kommer. Det finns inget som jag kommer att hinta om i dag, utan jag kommer bara att prata om de berörda frågorna och hur viktiga de är.

Först och främst måste apoteken få bli en viktig del av hälso- och sjukvårdssystemet. Kunnig, erfaren och legitimerad personal ska användas på bästa sätt. 1177 är i dag en kanal som jag vill att vi utvecklar. Det har utvecklats långsamt och organiskt, och det har funnits diskussioner under årens lopp om det är den bästa kanalen. Men jag bedömer att alla i dag vet vad 1177 är. Man hittar det ganska lätt. Där finns mycket egenvårdsråd, inte minst sådana som triagerar åt mig och säger: Här klarar du dig själv, eller här behöver du uppsöka vårdcentral eller sjukhus, om det är akut.

Jag tycker att det är väldigt bra att regionerna utvecklar 1177 och att det kan få bli en bred kanal för många saker, inte bara för min journal och kontakter med sjukvården utan också för att få säkra svar. Jag vill betona det: Många vill bidra med svar inom hälso- och sjukvårdssystemet. Många är privata utförare som vill sälja någon produkt, men då vet man inte om det är ett evidensbaserat svar.

Jag tror att ledamoten, precis som jag, tog del av nyheter i dag som tog upp hur det inte blir bra när någon vill sälja produkter som jag faktiskt inte behöver. Det är oerhört viktigt att jag får information som är evidensbaserad. Går jag till 1177 får jag det. Förutom alla insatser som redan görs är 1177 alltså en viktig kanal i fråga om egenvård.

Nästa kanal jag vill lyfta fram är att få rätt till en fast läkarkontakt men också en vårdkontakt i övrigt. En distriktssköterska eller en distriktsläkare kan vara mycket viktiga för att jag ska få rätt vård men också för att jag har följsamhet till ordination. Har jag inte en fast läkarkontakt – låt mig börja där – utan träffar olika och ingen som känner mig kan det utgöra en risk att jag inte tar de läkemedel som förskrivs till mig. Om jag inte riktigt kände att läkaren ens förstod mitt behov kanske jag låter bli att ta läkemedlet eller tar det på fel sätt. Det kan också bli så att jag belastar vården flera gånger när jag inte får kontinuitet och relation med den som är min kontakt.

För att främja egenvård och goda råd tror jag att en fast läkarkontakt och en fast vårdkontakt, till exempel distriktssköterska och många andra, är oerhört väsentligt. Dessutom är den som ordinerar också ansvarig för ordinationen, vilket jag återkommer till i mitt nästa inlägg. Detta gör att vi behöver grunna lite vidare när vi talar om apotekens roll.

Anf. 46 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Återigen tackar jag statsrådet för svaret.

Det här är som sagt ett brett ämne. Jag är medveten om det.

Jag håller verkligen med om att apoteken är en del av hälso- och sjukvårdssystemet. Tyvärr märks inte det i alla strategier. Vad gäller målet om en god och nära vård är apotekens roll inte helt tydliggjord. Jag håller också verkligen med om att det är viktigt att man ser dem på det sättet, så att fokus inte läggs på att sälja produkter som inte riktigt finns inom ramen för hälso- och sjukvården.

Man ska ha ersättning för sin kompetens. Det är det som farmaceutiska tjänster handlar om, det vill säga att man ska få ersättning för den rådgivning ges så att man inte blir beroende av att sälja smink eller tuggummi.

Även jag tycker att 1177 har en jätteviktig roll, och det kan med fördel ingå i en nationell strategi eller i riktlinjer för egenvården. Det är en del av samma system, som jag ser det.

Jag vill ta upp fler exempel på hur apotekens verksamhet skulle kunna utvecklas. En sådan sak är provtagning på apotek. Detta skulle också kunna ytterligare förbättra möjligheten för farmaceuter att avgöra om fortsatt kontakt med annan vård är nödvändig. Exempelvis skulle man kunna ta blodprover och halsprover. Det har under lång tid funnits blodtrycksmätning på apotek, men teknikutvecklingen skulle möjliggöra även andra typer av prover, efter nödvändig kompetenshöjning och översyn av regelverket.

Ett annat förslag är extra expedition, det vill säga att en farmaceut kan expediera ett uttag på ett recept som har gått ut eller är slutexpedierat. Det skulle ge utökade möjligheter till utbyte till likvärdiga läkemedel.

Det finns ett uppdrag hos Läkemedelsverket avseende detta, och slutrapport ska komma 2026. En delrapport är redan på gång, men det är lite oklart om den kommer att innehålla förslag som tar till vara farmaceuternas hela kompetens eller om det enbart fokuserar på situationer med konstaterad läkemedelsbrist. Detta är också någonting att titta på.

Ett annat ämne som ofta är uppe i debatten är möjligheten till farmaceut på distans. Ibland uppstår problem med att bemanna apoteken, särskilt i glesbygd. Därför skulle man kunna se över även detta inom ramen för ett arbete med en strategi eller med riktlinjer för att stärka egenvården och apotekens roll.

En annan möjlig utveckling av verksamheten på apoteken är möjligheten till vaccination utförd av farmaceuter på apotek. Jag förstår att många av förslagen inte är möjliga att genomföra om man inte ser över regelverk, kompetensutvecklar och så vidare. Men det här är någonting som sker i flera europeiska länder. Bland annat kan man i Norge, Danmark och Finland vaccinera mot influensa, covid och annat på apoteken. Detta ökar såklart tillgängligheten över hela landet.

Flera av de aktörer som är engagerade inom det område som vi diskuterar i dag – stärkt egenvård och ett utökat ansvar för apoteken – pekar bland annat på möjligheten till stora besparingar. Det är självfallet av intresse. Jag ville nämna det, men det största intresset är kanske inte besparingarna, utan det är tillgängligheten för patienterna och jämlikheten över landet och att säkerställa att alla får bästa möjliga chans att ta eget ansvar för den egna hälsan.

Vad gäller besparingar nämns dock ibland en summa på upp till 1 miljard. Jag är nyfiken på vad statsrådet tänker om ett sådant antagande. Det skulle bland annat åstadkommas genom färre onödiga läkarbesök och ökad användning av receptfria läkemedel. Den ökade egenvården skulle också minska trycket på primärvården genom att man undviker besök som syftar till att få medicin utskriven mot enklare åkommor.

Finns det något område av dem som vi nu har diskuterat som är mer intressant än de övriga? Har statsrådet någon tanke om det?

Anf. 47 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Låt mig först instämma i att de åtgärder vi vidtar ska göras för att använda apoteken och deras välutbildade personal på ett klokt sätt i hälso- och sjukvårdssystemet, inte för att spara pengar. Det är vi helt över-

ens om. Men om man gör saker som leder till en kostnadsminskning är det alltid positivt. De är dock sällan entydiga, utan det finns kostnader på annat håll.

Vi har en strategi som vi förhåller oss till, nämligen läkemedelsstrategin. Den inbegriper apoteken. För att vara jättetydlig tror jag inte på en framtid med en massa strategier. Det löser väldigt lite. Någon ska vara ansvarig för strategin, och det blir ännu fler pålagor på dem som arbetar.

Någon ny strategi för just detta speciella område kommer det inte att bli. Vi har den befintliga läkemedelsstrategin och annat arbete. Det är genom dessa saker vi tänker fortsätta arbeta. Det står som sagt i Tidöavtalet att vi kommer att genomföra detta.

Ledamoten nämnde vikten av att vi får färre onödiga läkarbesök. Låt mig verkligen instämma i detta. Men lösningen går via fasta kontakter, framför allt för att bygga kontinuitet och relation. Det är den viktigaste åtgärd som landets regioner behöver vidta för att vi ska minska antalet onödiga besök, oavsett om det sker hos en sjuksköterska, en fysioterapeut eller en läkare. Ju oftare jag möter nya personer som jag ska berätta min historia för, desto större är risken att jag söker en gång till. Patienter söker sällan vård i onödan. När vi har riggat systemet på ett sätt som gör att jag inte kan bygga kontinuitet och relation riskerar vi många nya besök.

För mig är det inte åtgärder av den sort som ledamoten föreslår som är prioriterade för att minska antalet onödiga läkarbesök. I stället handlar det om att få en fast läkarkontakt – fasta vårdkontakter är min prioriterade uppgift för att minska detta. Sedan kan andra saker medverka till detta, men de utgör inte huvuduppgiften.

Ett sådant exempel är att det då och då ställs upp bussar på olika ställen, där man genomför olika slags provtagning. Men så länge de inte är en del av hälso- och sjukvårdssystemet blir det bara en extra provtagning som vi gemensamt ska betala för. Sedan måste det göras en gång till när jag kommer till vårdcentralen.

Alla sådana spännande tankar om hur man kan göra måste vara en del av hälso- och sjukvårdssystemet också när det gäller att kunna föra information vidare. Det kan man inte i dag mellan apotek och övrig hälso- och sjukvård; det är tydliga gränser.

Jag är inte negativ till att man ska kunna göra fler av de saker som ledamoten lyfter. Men när jag administrerar en vaccination tar jag del av patientens anamnes. Jag vet vad det är för patient jag har framför mig. Då måste jag ha betydande kunskaper för att kunna avgöra om det fungerar. Om något händer måste det finnas kunnig personal som kan häva det som skulle kunna hända. Det gör man inte hur som helst, enligt den ordning för patientsäkerhet som vi har i Sverige.

Jag tänker inte tumma på patientsäkerheten, utan allt som vi tänker göra framåt kräver, precis som ledamoten lyfter, kompletterande utbildningar eller kompetenser om vi ska göra det. Landets farmaceuter lyfter detta väldigt tydligt. De är förstås positiva till att kunna göra fler saker men lyfter att de då självklart måste ha utbildning som motsvarar de nya uppgifterna. Även ledamoten har lyft detta flera gånger.

Låt mig återkomma till frågan om vad man kan göra. Det är viktigt att den som ordinerar har ansvar för ordinationen och riskerna för patienten. Om någon annan kommer in längs vägen, vilket ansvar och vilken roll har den personen? De frågorna är kanske inte riktigt så enkla som de kan låta

för allmänheten när man lyfter dem. Det är viktigt att man, när man tittar på sådana saker, klarlägger vem som har ansvar för patienten. Vi har ett väldigt starkt ansvarsutkrävande i svensk hälso- och sjukvård i dag, och jag tycker att det är av godo.

Men med detta sagt kan det finnas saker vi kan göra, inte minst för att underlätta samverkan mellan primärvård och apotek. Det är också en av de frågor jag diskuterade i början av förra veckan med företrädare för just primärvården. Jag hoppas att få återkomma till goda exempel.

Anf. 48 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag tror att det är mycket som vi är helt överens om, inte helt överraskande. Jag tycker också att en fast läkarkontakt är bra, såklart. Jag vet inte för hur många personer detta är verklighet. Om man inte uppsöker vården jätteofta hinner läkare ofta byta arbetsplats och så vidare ändå. Men det är såklart något som det är bra att sträva efter.

Jag tycker också såklart att det är viktigt med kompetens och att människor som ger vård har tillräcklig kompetens och utbildning för att kunna ge den. Flera av de exempel från andra länder som jag har gett kräver fortbildning och så vidare, och att man ser över regelverk och system. Jag tänker att detta ingår i arbetet med en eventuell strategi eller andra typer av åtgärder på området.

Jag tänker också att det nuvarande regelverket även om man har en fast läkarkontakt är sådant att man ändå tvingas uppsöka vård för saker som man tänker kanske skulle kunna lösas på ett enklare sätt, till exempel återkommande urinvägsinfektioner eller en hudsjukdom som man vet att man har och som kräver en viss typ av hudkräm. Nu krävs det att man först går till en läkare för att få receptet och sedan till apoteket för att få medicinen. Det skulle kunna undersökas om det finns ett begränsat antal åkommor där det skulle kunna vara fråga om att först och endast gå till apoteket, för att spara på resurserna så att vården kan ägna sig åt de mer avancerade fallen och vi tar till vara farmaceuters kompetens. Det gäller även provtagning, vaccination och så vidare. Det skulle såklart kräva kompetens och att vi följer upp på ett sätt som vi nu inte riktigt gör för att vi inte har infört detta.

Jag tycker också att det är viktigt att den som ordinerar tar ansvar. Detta kräver som sagt en viss översyn. Jag undrar om det finns en ambition och ett intresse för att göra en större sådan översyn i någon form, som skulle leda till att apoteken och 1177 skulle kunna ta en större roll och till att vi sprider ut resurserna och möjligheten, för både patienter och andra, att få så stor tillgång som möjligt till våra gemensamma resurser på området.

Anf. 49 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Det krävs inga lagändringar för att 1177 ska utvecklas. De har utvecklats fantastiskt bra de senaste åren och fortsätter att göra det – det krävs inga lagändringar där.

Där har vi också kvalitetssäkrade råd – jag vill betona det igen. Det är så viktigt att allmänheten får del av evidensbaserade råd. Det är många andra som väljer råd av olika skäl. Det är viktigt att man vet att om man går till 1177 får man rätt råd – man vet hur man ska bete sig.

Läkemedelsstrategin är det vi håller oss till. Den är antagen, och vi gör hela tiden löpande det som står i den och följer upp den, förstås. Vi kom-

mer att återkomma i den mån det behövs under tiden, men framför allt när vi förnyar den.

Den som ordinerar är också den som har ansvar för vad som händer med patienten. Man skulle kunna grunna på om den som ordinerar skulle kunna ordinerar något för patienten i mötet med apoteket som har bestämts på förhand, av läkaren i det här fallet. Skulle det kunna finnas en möjlighet för min patient att, som ledamoten lyfter, få något utskrivet ytterligare en gång – kanske en månads användning eller så – innan patienten behöver uppsöka läkare, när läkaren själv ordinerar att den möjligheten ska finnas för patienten i fråga?

Där tror jag att det finns ett intresse av att göra något. Det vill säga: Ansvaret ligger kvar hos den som ordinerar, men det är också den som bestämmer vilka möjligheter som skulle vara till fördel för just den speciella patienten, utan att riskera patientsäkerheten. Men återigen: Detta kräver att man öppnar upp mellan de olika delarna. Framför allt vet vi att läkarna vill kunna ha bättre kontakter med apoteken. Apotekare brukar berätta om hur svårt det är att få kontakt med vårdcentralen när man behöver det. Man har inte telefonnummer så att man kan komma fram på rätt sätt. Jag uppfattar alltså att båda sidor, om jag får kalla det så, har ett intresse av att komma närmare varandra.

Jag hoppas få återkomma i närtid med fler förslag. Vi behöver använda apoteken och den utbildade personalen bättre. Det är samarbetspartiernas uppfattning, och vi kommer att återkomma i detta.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 9 maj

2024/25:652 Nytt system för korttidsarbete

av *Ingela Nylund Watz* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:653 Stärkande av civilförsvaret

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2024/25:654 Lokalisering vid sammanslagning av PTS och Digg

av *Peder Björk* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2024/25:655 De statliga bolagens roll för ökad tillväxt

av *Peder Björk* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:656 En mer funktionell bostadsmarknad

av *Azadeh Rojhan* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:657 Förberedelser i enlighet med DCA-avtalet

av *Elsa Widding* (-)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 9 maj

2024/25:1150 Rättssäkerhet för upphovspersoner vid implementeringen av EU:s AI-förordning

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:1151 Tillfälligt sänkt skatt på drivmedel

av *Katarina Luhr* (MP)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:1152 Handläggningstider hos Jordbruksverket gällande utbetalning av Leaderstöd

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:1153 Ledsagning i särskild lagstiftning

av *Ewa Pihl Krabbe* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:1154 Stöd i omställning för passiva delägare i lantbruksföretag

av *Martina Johansson* (C)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 13.37.

Sammanträdet leddes

av tjänstgörande ålderspresidenten Helena Bouveng från dess början till
och med § 10 anf. 38 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Meddelande om frågestund.....	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 5 Svar på interpellation 2024/25:425 om planer på en ny kabel till Danmark	2
Anf. 1 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	2
Anf. 2 ELSA WIDDING (-)	3
Anf. 3 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	4
Anf. 4 ELSA WIDDING (-)	5
Anf. 5 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	6
Anf. 6 ELSA WIDDING (-)	6
Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	7
§ 6 Svar på interpellation 2024/25:626 om halvledare och deras aktuella risker och sårbarheter	8
Anf. 8 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	8
Anf. 9 MARKUS SELIN (S).....	9
Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	9
Anf. 11 MARKUS SELIN (S).....	10
Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	11
Anf. 13 MARKUS SELIN (S).....	12
Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	13
§ 7 Svar på interpellation 2024/25:618 om Sveriges klimatmål	13
Anf. 15 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	13
Anf. 16 JYTTE GUTELAND (S).....	14
Anf. 17 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	15
Anf. 18 JYTTE GUTELAND (S).....	16
Anf. 19 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	17
Anf. 20 JYTTE GUTELAND (S).....	18
Anf. 21 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	19
§ 8 Svar på interpellation 2024/25:619 om nationella åtgärder för att stoppa utsläppen av PFAS	20
Anf. 22 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	20
Anf. 23 JYTTE GUTELAND (S).....	20
Anf. 24 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	21
Anf. 25 JYTTE GUTELAND (S).....	22
Anf. 26 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	23
Anf. 27 JYTTE GUTELAND (S).....	24
Anf. 28 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	24
§ 9 Svar på interpellation 2024/25:617 om ekonomisk jämskillighet	25
Anf. 29 Statsrådet NINA LARSSON (L)	25
Anf. 30 SOFIA AMLOH (S).....	26
Anf. 31 Statsrådet NINA LARSSON (L)	27
Anf. 32 SOFIA AMLOH (S).....	27
Anf. 33 Statsrådet NINA LARSSON (L)	28
Anf. 34 SOFIA AMLOH (S).....	29

Anf. 35 Statsrådet NINA LARSSON (L).....	30
§ 10 Svar på interpellation 2024/25:641 om neutralitet på arbetsplatsen	31
Anf. 36 Statsrådet NINA LARSSON (L).....	31
Anf. 37 SARA GILLE (SD).....	31
Anf. 38 Statsrådet NINA LARSSON (L).....	32
Anf. 39 SARA GILLE (SD).....	33
Anf. 40 Statsrådet NINA LARSSON (L).....	34
Anf. 41 SARA GILLE (SD).....	35
Anf. 42 Statsrådet NINA LARSSON (L).....	35
§ 11 Svar på interpellation 2024/25:637 om en nationell reform för egenvård och farmaceutiska tjänster	36
Anf. 43 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	36
Anf. 44 ULRIKA WESTERLUND (MP)	37
Anf. 45 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	38
Anf. 46 ULRIKA WESTERLUND (MP)	39
Anf. 47 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	40
Anf. 48 ULRIKA WESTERLUND (MP)	42
Anf. 49 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	42
§ 12 Anmälan om interpellationer	43
§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar	44
§ 14 Kammaren åtskildes kl. 13.37.	44